

Monitor Wsnp

Derde meting

Tilburg, november 2007

Dr. ir. Marijke von Bergh (IVA)

Drs. Ramona van der Linden (IVA)

Prof. mr. Reinout Vriesendorp (UvT)

Mr. Willem Keukens (UvT)

Uitgever: IVA
Warandelaan 2
Postbus 90153
5000 LE Tilburg
Telefoonnummer: 013-4668466
Telefax: 013-4668477

IVA is gelieerd aan de UvT

© 2007 IVA

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of worden openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het IVA.

Het gebruik van cijfers en/of tekst als toelichting of ondersteuning bij artikelen, boeken en scripties is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	1
2	De Wsnp: ontwikkelingen sinds de tweede meting.....	3
3	Resultaten.....	7
3.1	Aanvraag.....	7
3.2	Instroom.....	7
3.3	Proces.....	13
3.4	Uitkomsten.....	20
3.4.1	Einduitkomst naar startjaar.....	20
3.4.2	Einduitkomst naar overige zakenmerken.....	21
3.4.3	Zaakkenmerken naar einduitkomst.....	22
3.4.4	Doorlooptijd.....	24
3.4.5	Faillissementen van rechtspersonen en natuurlijke personen.....	25
4	Probleemcumulatie.....	27
4.1	Aantal en type toevoegingen.....	27
4.2	Volgtijdelijkheid van toevoegingen en de Wsnp.....	28
4.3	Toevoegingen en einduitkomst Wsnp.....	30
4.4	Toevoegingen naar achtergrondkenmerken.....	32
5	Beleid van schuldeisers.....	37
5.1	Beleid bij hardnekkige betalingsachterstanden.....	37
5.1.1	Algemene uitgangspunten bij incasso.....	37
5.1.2	Schuldregelingsvoorstellen van schuldhulpverleningsinstanties.....	39
5.2	Convenanten.....	41
5.3	Wetswijzigingen Wsnp.....	42
5.4	Wijzigingen minnelijke regeling.....	43
5.5	Centrale schuldenregistratie.....	44
5.6	Verbetersuggesties voor het minnelijke traject.....	44
5.7	Vergelijking met 2001.....	45

6	Uitdeling en boedelsaldo	49
6.1	Inleiding	49
6.2	Uitdeling	49
6.2.1	Uitkering en type schuldeisers	49
6.2.2	Kenmerken van zaken met en zaken zonder uitdeling.....	52
6.3	Boedelsaldo bij faillissement	55
7	Tot slot	57
7.1	De belangrijkste uitkomsten samengevat	57
7.2	Mogelijke aandachtspunten voor vervolgmetingen.....	60
	Bijlagen.....	63
	Bijlage 1 Samenstelling begeleidingscommissie	65
	Bijlage 2 Onderzoeksverantwoording	67
	Bijlage 3 Aanvullende figuren en tabellen.....	71

1 Inleiding

In augustus 2005 is de eerste Wsnp-monitor verschenen. Dit jaarlijks uit te brengen instrument heeft als doel de effectiviteit van de Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp) te monitoren. Deze wet, die sinds 1 december 1998 van kracht is, bestaat uit een saneringsregeling specifiek gericht op in ernstige betalingsmoeilijkheden verkerende natuurlijke personen. Met de Wsnp wordt getracht te voorkomen dat natuurlijke personen tot in lengte van dagen door schuldeisers worden achtervolgd wanneer zij in een problematische financiële situatie zijn terechtgekomen. De Wsnp-monitor omvat een vaste kern van gegevens die jaarlijks geactualiseerd wordt en daarnaast een aantal per jaar wisselende thema's, die vastgesteld worden op basis van relevante uitkomsten en ontwikkelingen met betrekking tot de Wsnp.

Dit rapport vormt het resultaat van de derde meting. Deze derde Wsnp-monitor omvat de volgende onderdelen¹:

1. Een update van de vaste set aan basisgegevens

Dit betreft:

- analyse van de gegevens uit de Centrale Database Schuldsanering
 - het aantal afwijzingen per jaar voor vijf rechtbanken
 - de ontwikkeling in het aantal faillissementen (bron: Centraal Bureau voor de Statistiek)
 - de overlap (in personen) tussen de gesubsidieerde rechtsbijstand en de Wsnp naar ressort
 - een beschrijving van nieuwe ontwikkelingen in en rond de wet in het afgelopen jaar.
2. Een onderzoek naar het **beleid van crediteuren** met betrekking tot het minnelijke en wettelijke schuldsaneringstraject.
 3. Een nadere **analyse van multiproblematiek**, in de vorm van een typering van schuldenaren die zowel in de Wsnp hebben gezeten als gesubsidieerde rechtsbijstand hebben ontvangen. Tevens is gekeken naar de volgtijdelijkheid van de Wsnp en de toevoegingen.
 4. Een analyse van de **hoogte van uitdeling** en het type schuldeisers
 5. Een analyse van het percentage zaken met **saldo op de boedelrekening bij faillissementen** om een schatting te maken van de daling van het percentage faillissementen als gevolg van de wetswijziging.

1 De onderzoeksverantwoording staat in bijlage 2.

De opzet van het rapport is als volgt.

In hoofdstuk 2 worden recente ontwikkelingen ten aanzien van de wet uiteengezet. Hoofdstuk 3 omvat de resultaten met betrekking tot aanvraag, instroom, proces, doorstroom en uitkomsten. Vervolgens staat in hoofdstuk 4 de multiproblematiek centraal en in hoofdstuk 5 het crediteurenbeleid. In hoofdstuk 6 komen de hoogte van de uitdeling en het saldo op de boedelrekening bij faillissement aan bod. Hoofdstuk 7 vormt het slothoofdstuk, waarin de belangrijkste uitkomsten worden samengevat en suggesties worden gedaan voor onderzoeksthema's voor de volgende meting(en).

De monitor vormt een update van de uitkomsten van de tweede meting, dat wil zeggen dat alleen nieuwe gegevens en ontwikkelingen worden beschreven. De informatie over de jaren 1998 t/m 2005 staat wel in de tabellen en figuren, maar wordt niet opnieuw in de tekst beschreven.

2 De Wsnp: ontwikkelingen sinds de tweede meting

Zoals in de nulmeting² en de tweede meting³ van de Wsnp-monitor zullen op deze plaats enkele ontwikkelingen rondom de Wet schuldsanering natuurlijke personen worden beschreven. De nulmeting bevatte een (juridische) uiteenzetting van de Wsnp, waarna in de tweede meting in werd gegaan op de ontwikkelingen dienaangaande sinds de nulmeting. De wijzigingen die vorig jaar waren afgekondigd en deels in de vorige monitor zijn besproken, hebben dit jaar beslag gekregen. De thans tot wet verheven wijziging van de faillissementswet zal op 1 januari 2008 in werking treden.⁴ In het afgelopen jaar gold derhalve nog het 'oude' Wsnp-regime en hebben geen wijzigingen voorgedaan die van invloed zouden kunnen zijn op de uitkomsten van deze monitor. De gewijzigde faillissementswet zal wel consequenties hebben voor toekomstige monitoren. Hieronder zal worden ingegaan op die aanstaande wijziging van de Wsnp en het laatste traject van de parlementaire behandeling.

Herziening van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen

Juist vóór publicatie van de tweede meting van de Wsnp-monitor werd duidelijk dat het wetsvoorstel tot wijziging van de Faillissementswet in verband met herziening van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen (Wv 29 942) door de Tweede Kamer was goedgekeurd, nadat een aantal amendementen waren aangenomen. De meest in het oog springende aanpassingen van het wetsvoorstel betroffen de introductie van een afkoelingsperiode ter versterking van het minnelijke traject (artikel 287b Fw)⁵, de wijziging van de voorgestelde toelatingsgronden (artikel 288 lid 2 sub b en 288 lid 3 Fw)⁶ en het schrappen van de zogenaamde 288-verklaring⁷.

De amendementen zijn door de Eerste Kamer niet allemaal positief ontvangen. Vooral de wijzigingen van artikel 288 Fw zouden niet bijdragen aan een van de belangrijkste doelstellingen van de wet, te weten het aantal toelatingen tot de Wsnp sterk te verminderen. Toch adviseerde de minister tot aanneming van het wetsvoorstel overwegende dat het toch een aantal noodzakelijke wijzigingen van de Wsnp inhoudt. Het gewijzigd voorstel van de wet dat bij de Eerste Kamer is neergelegd is uiteindelijk op 22 mei 2007 zonder stemming aangenomen. Enkele hoofdpunten uit de wet tot wijziging van de Wsnp:

- Verscherpen van de toelating tot de Wsnp door aanpassing van de afwijzingsgronden van artikel 288 Fw, met dien verstande dat in afwijking van 288 lid sub b en 288 lid 2 sub c de schuldenaar kan worden toegelaten in-

2 Von Bergh e.a., *Monitor Wsnp; nulmeting*, Tilburg: IVA/UvT 2005.

3 Von Bergh e.a., *Monitor Wsnp; tweede meting*, Tilburg: IVA/UvT 2006.

4 Staatsblad 2007, 192 en 222.

5 Kamerstukken TK 2006-2007, 29 942, nr. 34.

6 Kamerstukken TK 2006-2007, 29 942, nr. 20, resp. nr. 13.

7 Kamerstukken TK 2006-2007, 29 942, nr. 25.

dien voldoende aannemelijk is dat de omstandigheden die bepalend zijn geweest voor het ontstaan of onbetaald laten van de schulden, door de schuldenaar onder controle zijn gekregen;

- Het schrappen van de voorlopige toepassing. In samenhang daarmee zal de schuldenaar kan bij zijn verzoek om toelating tot de Wsnp tevens de rechtbank kunnen verzoeken om een voorlopige voorziening bij voorraad te treffen, o.a. ter voorkoming van een dreigende uithuiszetting (artikel 287 lid 4 Fw);
- De schuldenaar heeft de mogelijkheid om bij indiening van het verzoek tot toelating in de Wsnp de rechtbank te verzoeken om de schuldeisers die weigeren mee te werken aan een minnelijk akkoord alsnog te bevelen in te stemmen met dit akkoord (artikel 287a Fw).
- Voorafgaand aan de behandeling van voorgaand verzoek kan op verzoek van de schuldenaar of burgemeester en wethouders door de rechtbank voor de duur van maximaal zes maanden een zogenaamd moratorium worden ingesteld in verband met een bedreigende situatie (287a Fw). Onder bedreigende situatie wordt verstaan een gedwongen woningontruiming, beëindiging van de levering van gas, elektra, water of opzegging dan wel ontbinding van de zorgverzekering;
- Verschuiving van bevoegdheden van de rechtbank naar rechter-commissarissen (o.a. artikel 290 Fw);
- Invoering van de pro forma verificatiezitting (artikel 328a Fw);
- Het schrappen van het saneringsplan (artikelen 341 tot en met 346 Fw komen te vervallen);
- Geen automatisch faillissement bij tussentijdse beëindiging wegens niet nakoming van verplichtingen uit de Wsnp indien onvoldoende baten aanwezig zijn (artikel 350 lid 5 Fw);

Rijksbeleid op het terrein van schulden en krediet

Tijdens de behandeling van Wetsvoorstel 29 942 is door de Tweede Kamer de motie Vietsch aangenomen, waarin de regering verzocht om een verbod op kredietreclames voor persoonlijke leningen op tv (TK 2006-2007, 29 942 nr. 28). In reactie heeft de Minister van Financiën de Tweede Kamer bericht dat een dergelijke maatregel waarbij tv-reclames voor kredieten worden verboden te rigoureuus zou zijn. Wel is door de minister een evaluatie van de regels voor kredietreclame toegezegd. Bij brief van 29 oktober jl. heeft het Kabinet de Tweede Kamer geïnformeerd over de belangrijkste maatregelen die zullen worden genomen naar aanleiding van de bevindingen van de inmiddels uitgevoerde flitsevaluatie om overkreditering te voorkomen. Enkele belangrijke maatregelen zijn: uitbreiding en verbetering van de schulden- en kredietregistratie; verkorting van de krediettermijn (minimumtermijn voor het van toepassing zijn van de kredietregels) voor roodstanden, creditcards en klantenkaarten; aanscherping van de regels voor kredietreclame (zoals invoering van waarschuwingssinnen); verhogen van de boetes voor overtreding van de kredietregels; strengere handhaving door AFM op naleving van de maximale kredietvergoeding.

In voornoemde brief bericht het Kabinet eveneens over maatregelen die gericht zijn op de schuldhulpverlening. Dit betreft onder andere: tot en met 2009 zijn er extra

middelen ter beschikking gesteld aan gemeenten voor schuldhulpverlening; naar verwachting worden medio 2008 normen voor schuldhulpverlening vastgesteld in het kader van een traject van vrijwillige certificering voor schuldhulpverleners; overleg op structurele basis tussen de regionale schuldhulp ketenpartners wordt gestimuleerd; een onderzoek met als doel het versterken van de effectiviteit en de kwaliteit van minnelijke schuldhulpverlening zal worden gestart.

Ontwikkelingen in de minnelijke schuldhulp

In de tweede meting is reeds melding gemaakt van de vernieuwde werkwijze bij de schuldhulpverlening van de NVVK, die in pilot schuldhulpverlening in 2006/2007 getest zou worden. Er heeft geen officiële evaluatie van de pilot plaatsgevonden; in een persbericht⁸ laat de NVVK weten dat "uit cijfers blijkt dat alle NVVK-leden reeds in-dachtig de vernieuwing actief zijn". Deze cijfers (zie tabel 2.1) betreffen een vergelijking tussen 2005 en 2006 van de percentages gestarte trajecten, geslaagde trajecten en afgegeven Wsnp-verklaringen. Het percentage aanvragen dat is geaccepteerd als traject is gestegen van 41% in 2005 naar 71% in 2006. Het percentage geslaagde minnelijke trajecten is gestegen van 14% naar 21%, maar het percentage verwijzingen naar het wettelijke traject is nog sterker gestegen (van 11% naar 22%). Op grond van deze cijfers lijkt geconcludeerd te kunnen worden dat de gewijzigde werkwijze vooralsnog leidt tot een hogere instroom in de Wsnp.

Tabel 2.1 Schuldhulpverleningstrajecten in 2005 en 2006

	2005		2006	
	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal
Aantal aanvragen		43.000		46.000
Percentage geaccepteerd als traject	41%	17.630	71%	32.660
Slagingspercentage (schuldbemiddeling of saneringskrediet)*	14%	6.055	21%	9.844
Afgegeven Wsnp-verklaringen*	11%	4.662	22%	9.955

Bron jaarverslag 2006 NVVK

*Als percentage van het aantal aanvragen

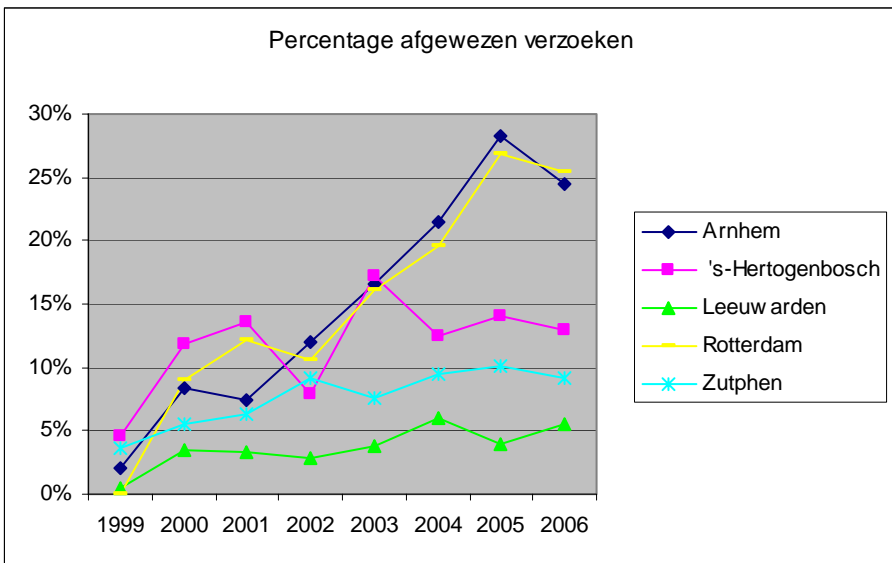
Naar verwachting zal het op 27 augustus totstandgekomen convenant tussen het CJIB en de NVVK er voor zorgen dat voortaan meer minnelijke schuldregelingen kunnen slagen. Het CJIB kon tot voor kort geen genoegen nemen met voorstellen tot betaling van een bepaald percentage van de CJIB-schuld tegen finale kwijting van de resterende schuld na afloop van de betalingsregeling. Door een wetswijziging kan het CJIB nu wel deelnemen aan minnelijke betalingsregelingen (zie verder hoofdstuk 5).

3 Resultaten

3.1 Aanvraag

Het percentage afgewezen verzoeken is bij vier van de vijf rechtbanken in 2006 lager dan in 2005. Alleen in Leeuwarden is er een lichte stijging, maar met 5% is het afwijzingspercentage nog steeds het laagst van de vijf. In Arnhem en Rotterdam is na jaren van stijging het afwijzingspercentage licht gedaald, maar met 25% is dit nog altijd ruim 2-5 maal zo hoog als in de overige drie arrondissementen

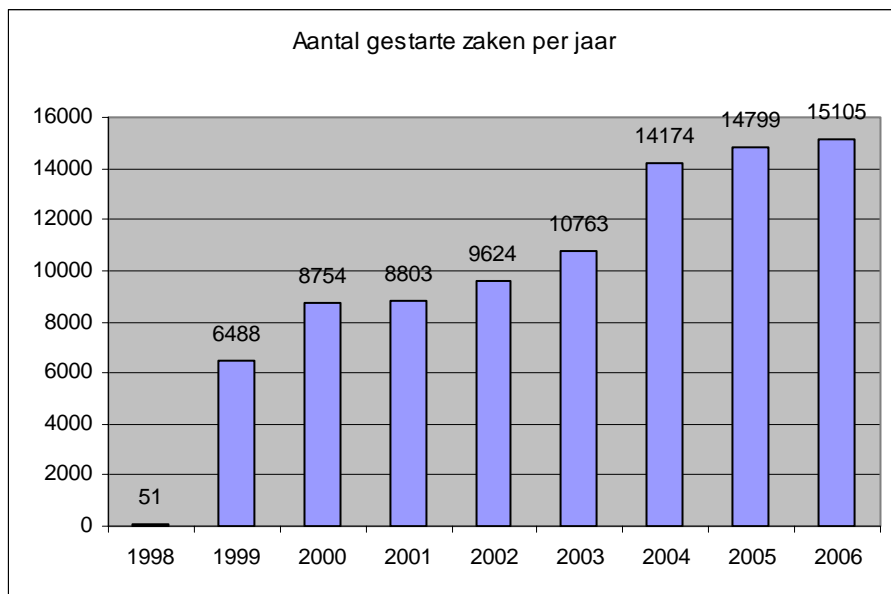
Figuur 3.1

3.2 Instroom

Het aantal nieuw gestarte zaken is in 2006 met 15.105 opnieuw hoger dan in de voorgaande jaren. De stijging is, zowel in absolute als relatieve zin, wel de laagste sinds 2001. De situatie verschilt tussen de arrondissementen (zie figuur B4 in bijlage 3). Breda, 's-Hertogenbosch en Rotterdam kennen in 2006 de sterkste stijging van het aantal gestarte zaken, terwijl er in 2005 in alle drie deze arrondissementen nog sprake was van een (lichte) daling. In Maastricht en Haarlem, de grote stijgers in 2005, is het aantal gestarte zaken in 2006 licht gedaald. Alleen in de Alkmaar, Amsterdam en Middelburg is er zowel in 2005 als in 2006 sprake van een (lichte) stijging. In Alkmaar, Arnhem, Assen en Utrecht is er beide jaren een gestage (soms forse) daling van het aantal startende zaken.

Figuur 3.2

Tabel 3.1 Kenmerken⁹ zaken op huishoudensniveau, naar jaar waarin de zaak is gestart (in %)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Totaal
<i>Boedel</i>									
Enkel	n.b.*	n.b.	78,3	78,5	80,5	80,3	77,4	77,1	78,6
Dubbel	n.b.	n.b.	21,7	21,5	19,5	19,7	22,6	22,9	21,4
N			7231	7924	9000	11842	12070	12289	60356
<i>Zaaksoort</i>									
(Ex-) onderneming	21,3	13,0	18,6	17,0	17,9	17,6	15,4	16,2	16,9
Particulier	78,7	87,0	81,4	83,0	82,1	82,4	84,6	83,8	83,1
N	6486	8654	7231	7924	9000	11842	12070	12289	75496
<i>Huishoudensvorm</i>									
Alleenwonend	33,8	38,7	46,1	43,5	40,9	44,7	50,3	49,9	44,1
Eenoudergezin	16,9	19,6	22,2	27,1	26,3	21,8	20,4	19,4	21,3
Stel met kinderen	30,1	24,4	17,1	16,9	18,4	17,8	16,2	18,3	19,8
Stel zonder kinderen	19,3	17,2	14,6	12,5	14,4	15,7	13,1	12,4	14,7
N	2016	2403	1548	1623	2219	2561	1979	3051	17400

* nb= niet bekend; wordt pas geregistreerd vanaf 2001

Evenals vorig jaar zijn er geen nieuwe ontwikkelingen in de het type boedel (dubbel/enkel) en de zaaksoort (particulier/ondernemer) (zie tabel 3.1). Het aan-

deel dubbele zaken bedraagt ruim 20% en circa 17% van de zaken betreft ondernemers. Qua huishoudensvorm¹⁰ is een nieuwe stijging van het aandeel alleenwonende zichtbaar. De helft van de schuldenaren die in 2005 en 2006 in de Wsnp zijn gekomen is alleenwonend. Na een stijging in de eerste jaren daalt het aandeel eenoudergezinnen sinds 2002 van 27% naar 19% in 2006.

Tabel 3.2 Leeftijd- en sekseverdeling schuldenaren naar jaar waarin de zaak is gestart (in %)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Totaal
<i>Leeftijd</i>									
18-20 jaar	0,7	0,7	0,8	0,9	0,7	0,6	0,5	0,3	0,6
21-35 jaar	40,8	42,6	42,7	43,2	43,1	39,7	36,8	34,3	39,7
36-50 jaar	44,1	42,3	42,0	42,3	43,1	44,0	44,2	44,9	43,5
51-64 jaar	13,2	13,0	13,1	12,3	11,8	14,2	16,4	18,1	14,4
65+	1,2	1,4	1,4	1,2	1,4	1,6	2,1	2,4	1,7
Gemiddelde leeftijd in jaren	38,9	38,6	38,5	38,3	38,4	39,4	40,3	41,0	39,5
N	6469	8727	8779	9611	10758	14160	14788	15095	88387
<i>Sekse</i>									
Man	59,0	61,1	52,7	50,1	50,1	51,5	50,2	49,9	52,6
Vrouw	41,0	38,9	47,3	49,9	49,9	48,5	49,8	50,1	47,4
N	2095	2491	2027	2072	2805	3308	2583	4924	22305

De vorig jaar reeds geconstateerde tendens van toenemende instroom van 50-plussers zet in 2006 door (zie tabel 3.2). De 50-plussers vormen in 2006 20,5% van de instroom, terwijl dit tot en met 2003 niet meer dan 13-14% was.

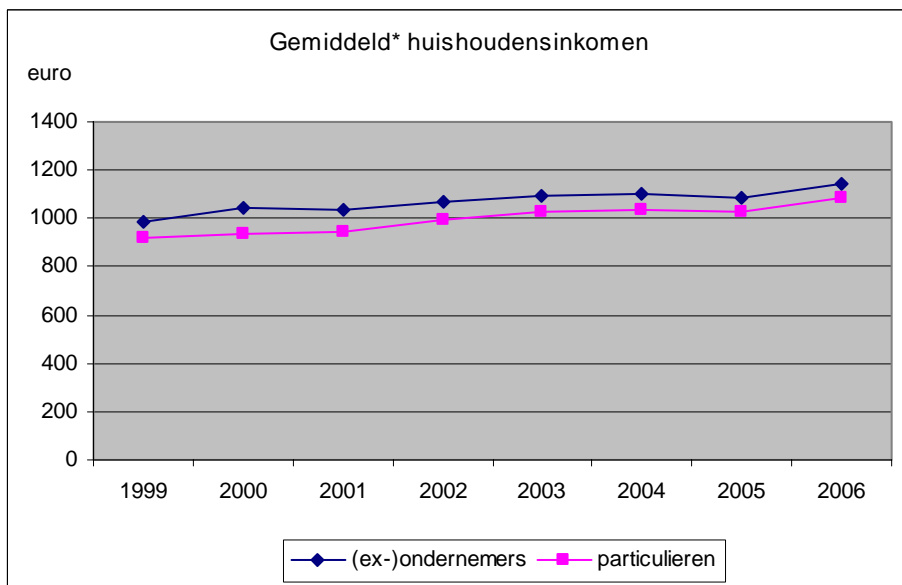
Huishoudensinkomen¹¹ en schuldenlast¹²

Het gemiddelde inkomen¹³ van zowel particulieren als (ex-) ondernemers is de afgelopen jaren licht gestegen (zie figuur 3.3). Het inkomen van particulieren ligt steeds net iets onder dat van de (ex-) ondernemers.

-
- 10 In de twee eerdere metingen werden nog twee (rest-)categorieën huishoudens onderscheiden. Op basis van de nieuw beschikbare informatie uit de 285-verklaringen konden huishoudens in deze categorieën nader ingedeeld worden in een van de vier andere.
- 11 Het huishoudensinkomen is het inkomen dat in de boedel valt. Bijzondere bijstand, kinderbijslag, studiefinanciering, uitkeringen op grond van de wet tegemoetkoming studiekosten, huurtoeslag, pleegkindvergoeding, vangnetregeling, woonkostentoeslag, zorgtoeslag, kinderopvangtoeslag/tegemootkoming kosten kinderopvang, en wezenuitkering vallen hier niet onder.
- 12 Het inkomen en de schuldenlast worden mogelijk te laag ingeschat. Het inkomen in de 285-verklaring is soms niet het feitelijke inkomen, maar het inkomen dat resteert na aftrek van de beslagen. Ook zijn niet altijd alle schulden opgenomen in de verklaring. Dit is het geval wanneer de verklaring is gebaseerd op alleen de gegevens die zijn geregistreerd in het minnelijke traject, als de schuldeninventarisatie voortijdig is gestaakt vanwege het niet kunnen sluiten van een akkoord met de schuldeisers en/ of doordat er in de tijdspanne tussen het opmaken van de verklaring en de instroom in de Wsnp nieuwe schulden ontstaan kunnen zijn.
- 13 Hiervoor is de mediaan genomen, dat wil zeggen de middelste waarneming, omdat het rekenkundig gemiddelde weinig zegt vanwege enkele zeer hoge inkomens die dit gemiddelde sterk omhoog halen.

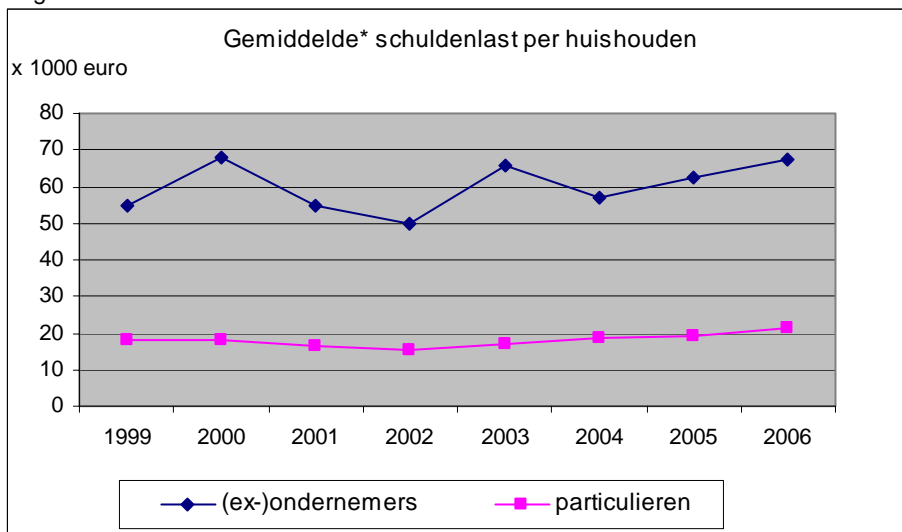
De gemiddelde¹⁴ schuldenlast van (ex-) ondernemers fluctueert, maar is de afgelopen twee jaren gestegen (zie figuur 3.4). Bij de particuliere huishoudens zet de lichte stijging volgend op een aanvankelijke daling, zich voort.

Figuur 3.3

* mediaan

Figuur 3.4

* mediaan

De redenen voor het ontstaan van de schuld en het type schuld (zie tabel 3.3) zijn inmiddels voor bijna twee maal zoveel schuldenaren bekend als bij de tweede meting¹⁵. Daarom zijn deze gegevens ook in deze meting geanalyseerd. De uitkomsten verschillen deels van die in de tweede meting. Dit dient geheel toegeschreven te worden aan de *complete administratie* en aan een toename van het aantal 'cases' (en dus *niet* aan ontwikkelingen bij de schuldenaren of de schuldhulpverlening). De gegevens worden om deze reden niet vergeleken met de uitkomsten van de tweede meting, maar dienen beschouwd te worden als een nieuwe nulmeting.

De redenen voor het ontstaan van de schulden (zie tabel 3.3) verschillen tussen (ex-) ondernemers en particulieren. Bij (ex-) ondernemers was een inkomensterugval verreweg de belangrijkste oorzaak (85%), terwijl bij particulieren een inkomensterugval en overbesteding beide vrijwel even vaak de reden vormden (beide bij ongeveer de helft van de schuldenaren). Ook echtscheiding en gedrag (verslaving, gat in de hand) vormden bij particulieren (ruim) twee keer zo vaak een reden voor de schulden als bij (ex-) ondernemers.

Tabel 3.3 Schulden

	Particulieren	(Ex-) ondernemers
<i>Reden van schulden¹⁶</i>		
Echtscheiding	17,3*	8,8*
Inkomensterugval	50,8*	84,5*
Overbesteding	48,6*	21,1*
Gedrag	23,9*	9,0*
n ¹⁷	5274	678
<i>Voorkomen schuldtypen die weigeringsgrond kunnen vormen</i>		
Boete voor verkeersovertreding	9,2	8,0
Boete als schadevergoeding	0,5	0,3
Boete voor misdrijf	1,3	0,8
Fraude	3,4*	0,9*
Belastingsschuld	29,8*	50,3*
n	5782	957

* $p < 0,01$

Bron: 285-verklaringen

- 15 De gegevens zijn afkomstig uit de 285-verklaringen, welke niet altijd volledig en actueel met betrekking tot de startsituatie van de Wsnp. De uitkomsten kunnen daarom afwijken van de informatie die uiteindelijk tijdens de Wsnp bekend wordt of die uit andere onderzoeken blijkt.
- 16 Deze 4 typen schulden worden onderscheiden in de 285-verklaring.
Overbestedingsschulden: meer uitgeven dan er inkomsten zijn; ook aan niet-noodzakelijke uitgaven.
Gedragsschulden (compensatieschulden): teveel uitgeven als compensatie voor psychisch onwelbevinden: veelal schulden als gevolg van alcohol-, drugs, gok- of koopverslaving.
- 17 De reden is onbekend bij 35% van de (ex-) ondernemers en bij 20% van de particulieren. Aangenomen wordt dat dit losstaat van de reden die eraan ten grondslag ligt.

Wat betreft de schuldtypen die een weigeringsgrond voor toelating tot de Wsnp kunnen vormen (boetes voor verkeersovertredingen en misdrijven, boetes als schadevergoeding, en fraude) blijkt dat 9% van de particulieren en 8% van de (ex-) ondernemers een of meer boetes voor verkeersovertredingen heeft. Daarnaast heeft 3,4% van de particulieren een of meer fraudevorderingen gehad. Boetes voor misdrijven komen voorbij 1% van de schuldenaren en boetes als schadevergoeding bij nog geen half procent.

Belastingsschulden komen voor bij de helft van de (ex-) ondernemers en 30% van de particulieren.

In tabel 3.4 staan een aantal gegevens over het minnelijke traject en de 285-verklaring.

Tabel 3.4 Overige gegevens uit de 285-verklaringen (in %)

	Particulieren	(Ex-) ondernemers
<i>Instantie die verklaring opmaakte</i>		
Schuldhelpverlening/budgetbeheer	84,5	84,3
GSD/CWI	11,0	11,1
Maatschappelijk werk	4,2	4,2
Anders	0,5	0,0
n	4963	652
Minnelijke traject gestart	71,0	56,3
n	6606	1045
Akkoord aangeboden in minnelijke traject	52,0	31,0
n	3686	626
<i>Reden mislukken/niet starten minnelijke traject</i>		
Gebrek aan medewerking schuldenaar	11,8	6,2
Niet te goeder trouw	0,3	0,0
Onvoldoende aflossingscapaciteit	21,6	57,5
Schuldeisers niet allemaal akkoord	66,2	36,3
n	2920	419
<i>Doorverwezen door de schuldhelpverlener naar:</i>		
Maatschappelijk werk	7,9	2,0
Huisarts	,2	,2
Verslavingszorg	,7	,4
Andere instantie	9,9	4,2
Niet verwezen	85,5	94,8
<i>Gebruikte voorzieningen</i>		
Geen	63,0	88,1
Budgetbeheer	29,4	7,5
Budgettraining	3,6	1,3
Budgetbegeleiding	16,4	6,0
Gesprekkenmodel	5,8	3,1
n	6606	1045

* $p < 0,01$

Uit tabel 3.4 blijkt dat de 285-verklaring veelal wordt opgemaakt door een instantie voor schuldhulpverlening/budgetbeheer (bij 84% van schuldenaren). Bij de overige 16% doet de sociale dienst/het CWI of het maatschappelijk werk dit.

Bij 71% van de particulieren en 56% van de (ex-) ondernemers is er voorafgaand aan de Wsnp een minnelijk traject gestart. Bij iets meer dan de helft van de particulieren en bij 31% van de ex-ondernemers is een akkoord aangeboden aan de schuldeisers tijdens dit traject. Bij de redenen voor het mislukken dan wel het niet starten van een minnelijk traject worden vier redenen onderscheiden. Er zijn duidelijke verschillen tussen particulieren en (ex-) ondernemers. Bij particulieren is het niet-akkoordgaan van de schuldeisers de meest voorkomende reden (66%), terwijl bij (ex-) ondernemers onvoldoende aflossingscapaciteit de voornaamste reden vormt (58%). Een gebrek aan medewerking door de schuldenaar is bij 12% van de particulieren en bij 6% van de ondernemers een reden voor mislukking/niet starten; het niet te goeder trouw zijn is zelden tot nooit een reden hiervoor.

De schuldhulpverlener wijst maar een klein deel van de schuldenaren door naar andere vormen van hulpverlening: 14% van de particulieren en 5% van de (ex-) ondernemers. Particulieren worden in de helft van de gevallen doorverwezen naar het maatschappelijk werk; de meeste ondernemers naar instanties anders dan het maatschappelijk werk, de huisarts, Bureau Rechtshulp of verslavingszorg.

Ruim een op de drie particulieren en 12% van (ex-) ondernemers maakt gebruik van hulp om de financiën onder controle te krijgen. Meestal gaat het om budgetbeheer (29% van de particulieren). Budgetbegeleiding krijgt 16% van de particulieren.

3.3 Proces

Hoger beroepszaken

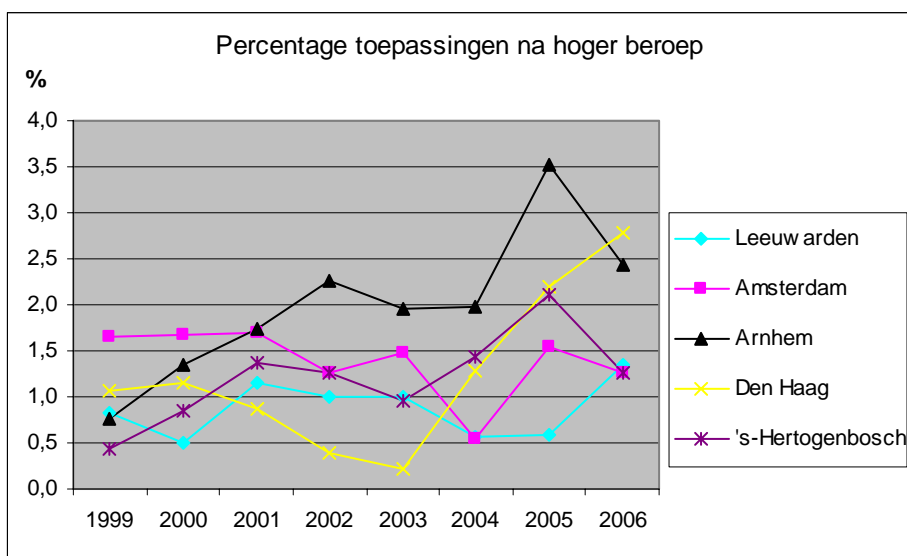
Het percentage zaken met toepassing na hoger beroep is in 2006 met 1,8% iets lager dan in 2005 (2,2%), maar is nog wel hoger dan in de jaren ervoor.

Er zijn over de totale periode (t/m mei 2007) 1413 zaken waarbij (definitieve) toepassing volgde na een hoger beroep; dit is 1,5% van alle toepassingen (zie tabel 3.5). Over alle jaren samengenomen is in Arnhem het percentage het hoogst (2,1%), maar in 2006 was het percentage in Den Haag hoger dan in Arnhem (zie figuur 3.5). In Den Haag is sprake van een stijging sinds 2003. In Amsterdam, Arnhem en 's-Hertogenbosch is het percentage in 2006 lager dan in 2005.

Tabel 3.5 Toepassingen na hoger beroep*, naar ressort

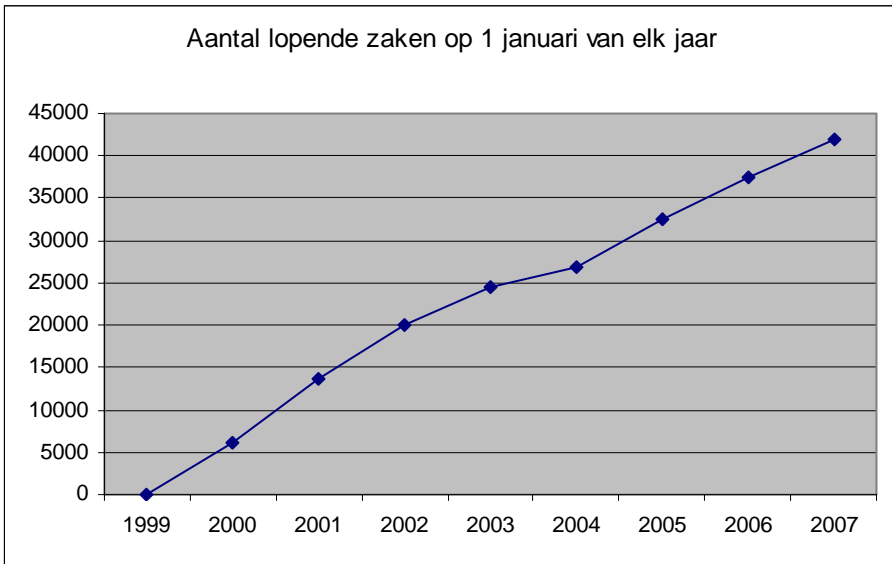
	Aantal	Als % van totaal aantal Wsnp-zaken
Amsterdam	293	1,3
Arnhem	513	2,1
Den Haag	261	1,4
's-Hertogenbosch	257	1,3
Leeuwarden	89	0,9
N	1413	1,5

* Periode 1998-medio 2007

Figuur 3.5

Het aantal lopende zaken blijft stijgen (zie figuur 3.6). Op 1 januari 2007 waren bijna 42.000 zaken in uitvoering. Deze continu stijgende lijn is in bijna alle arrondissementen zichtbaar, op een lichte daling tussen 1 januari 2003 en 1 januari 2004 in Almelo, Amsterdam en Zwolle na¹⁸.

Figuur 3.6

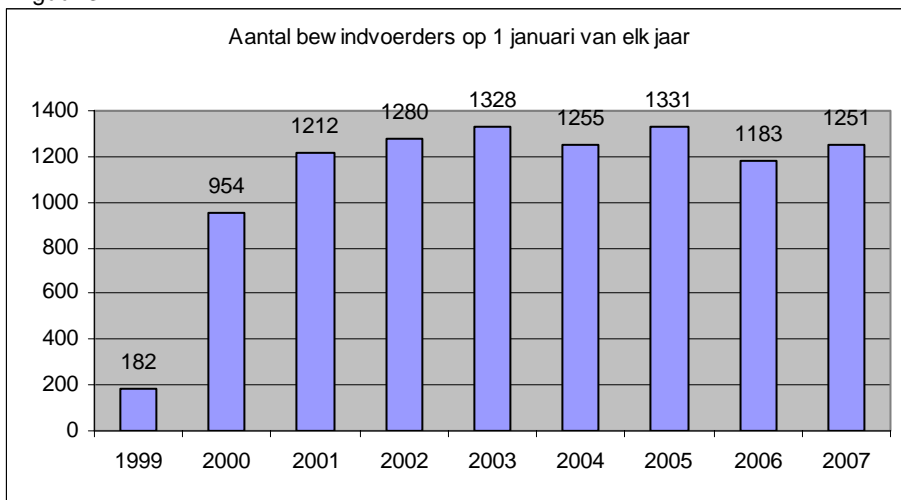
Bewindvoerders

Na de daling in 2005 is het aantal ingeschreven bewindvoerders in 2006 weer licht gestegen (zie figuur 3.7) .

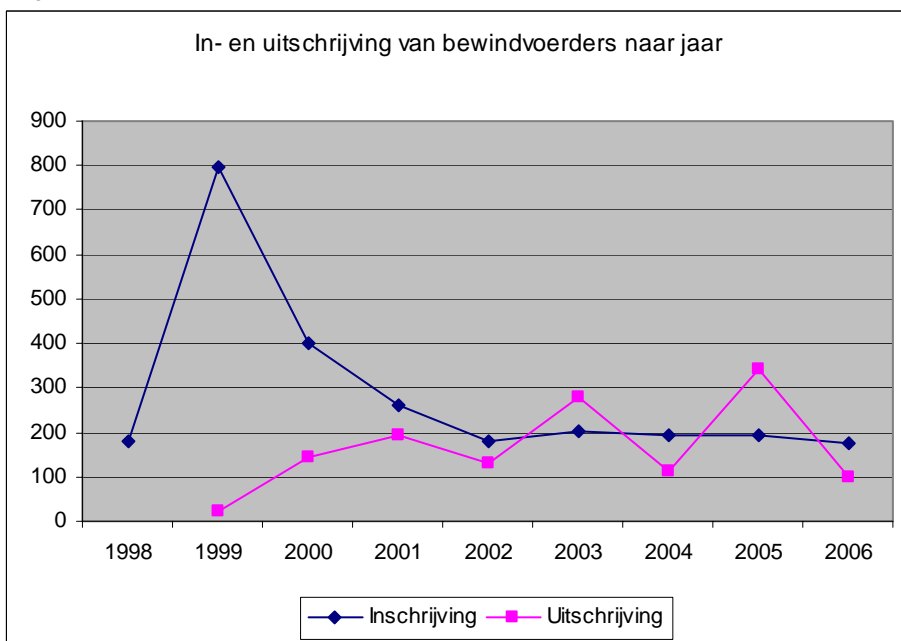
Op 1 januari 2007 stonden 1251 bewindvoerders ingeschreven, 68 meer dan een jaar eerder. Uit figuur 3.8 blijkt dat het aantal uitschrijvingen blijft fluctueren, terwijl het aantal inschrijvingen al vijf jaar net beneden de 200 ligt. Het aandeel advocaten onder de uitgeschreven bewindvoerders is met 66% vrijwel gelijk aan dat onder de nieuw ingeschreven bewindvoerders (63%), waardoor het aandeel advocaten onder de bewindvoerders vrijwel gelijk is aan het jaar ervoor (zie figuur 3.9) na jaren van daling.

De gemiddelde leeftijd van de bewindvoerders blijft stijgen. In figuur 3.10 is te zien dat het aandeel 60-plussers gestaag stijgt (maar nog altijd minder is dan 5%) en dat met name in het afgelopen jaar het aandeel bewindvoerders jonger dan 30 sterk is gedaald.

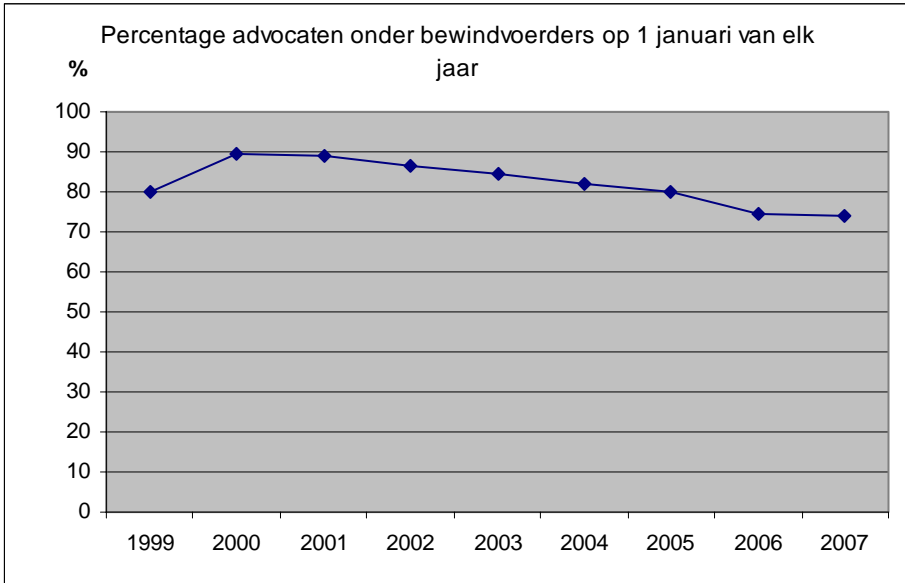
Figuur 3.7

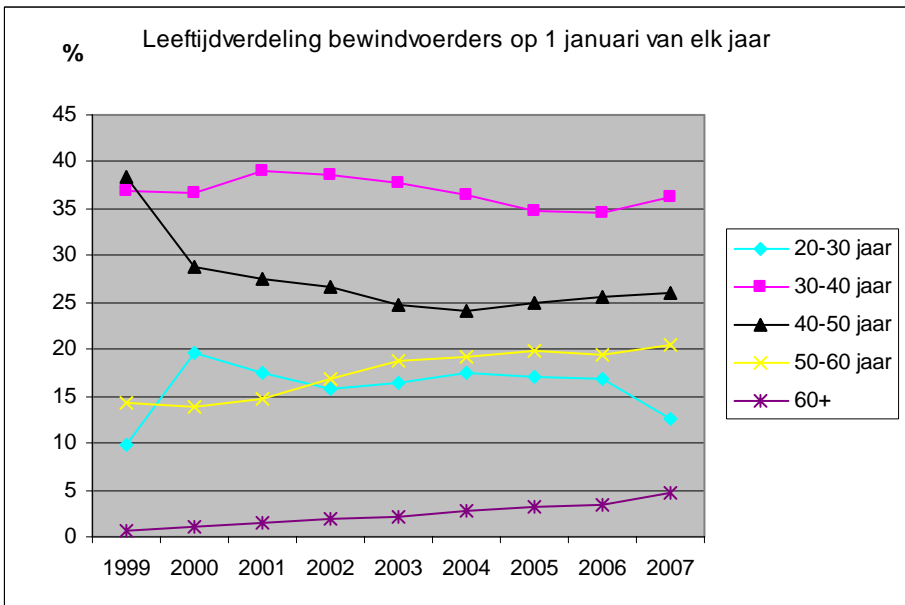
Figuur 3.8

Figuur 3.9

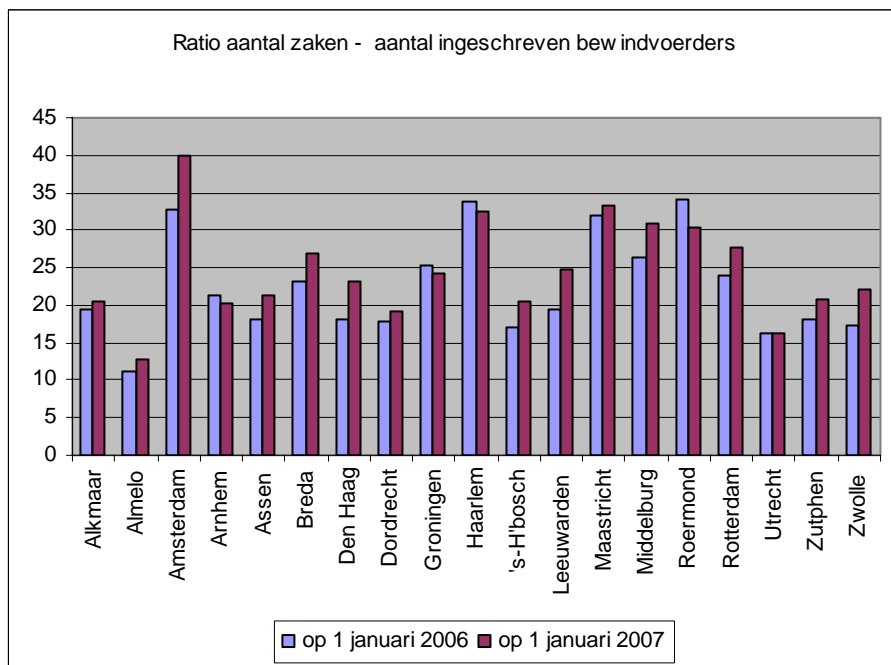

Figuur 3.10

Op 1 januari 2007 bedraagt het gemiddelde aantal zaken per bewindvoerder, dat wil zeggen het totaal aantal lopende zaken gedeeld door het totaal aantal ingeschreven bewindvoerders 33,5 (41.908/1251). In figuur 3.11 staat deze ratio op arrondissementsniveau weergegeven op.

Figuur 3.11

Uit figuur 3.11 blijkt dat ten opzichte van een jaar geleden het aantal zaken per ingeschreven bewindvoerder in de meeste arrondissementen licht is gestegen. Het hoogst is dit aantal in Amsterdam (40), het laagst in Almelo (13)¹⁹.

Zaken zijn echter niet gelijkmatig verdeeld over de bewindvoerders. 21% heeft geen zaken. Van degenen met minimaal één zaak heeft een kwart van de bewindvoerders slechts een of twee lopende zaken en eveneens een kwart heeft er meer dan 50. Als vuistregel wordt een maximum van 250 zaken²⁰ per bewindvoerder gehanteerd. Er is dus landelijk gezien ruim voldoende bewindvoercapaciteit. Nadere analyse laat zien dat eind mei 2007 25 bewindvoerders meer dan 250 lopende zaken (en

19 Bewindvoerders zijn per arrondissement niet fulltime beschikbaar, omdat een deel voor meer dan één arrondissement werkt. Daarnaast zijn advocaten evenmin full time bewindvoerder. Maar zelfs bij een beschikbaarheid van 1 dag per week per arrondissement is het aanbod aan bewindvoerders nog voldoende.

20 De vuistregel is eigenlijk: maximaal 1250 zaakpunten waarbij geldt:

Enkel particulier 5 punten

Dubbele particulier 3 punten (per zaak)

Enkele ondernemer 10 punten

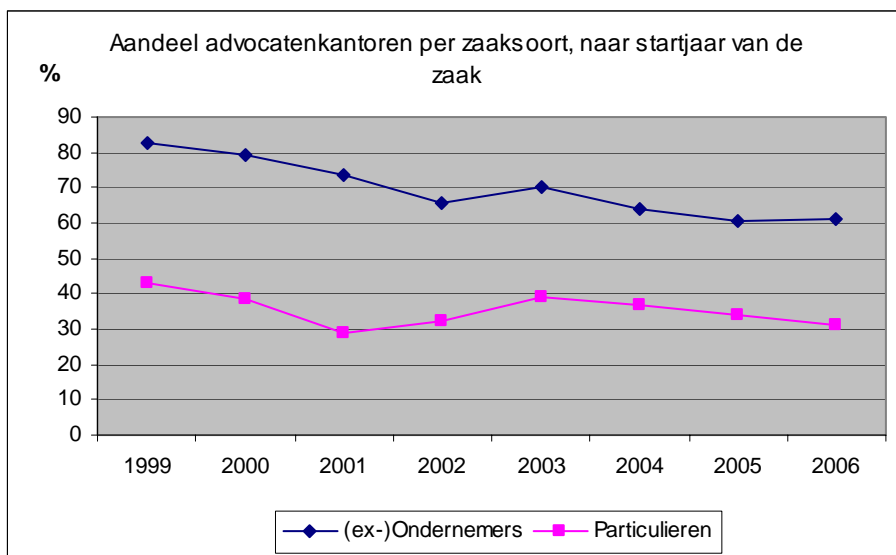
Dubbele ondernemer 6 punten (per zaak)

meer dan 1250 zaakpunten) op hun naam hebben staan, deels dezelfde bewindvoerders als vorig jaar, deels andere. Omdat berichten van beëindiging soms niet direct aan de Raad voor Rechtsbijstand worden doorgegeven, is het mogelijk dat een deel van deze zaken reeds is afgerond. Dit geldt relatief voor zaken waarvan de administratieve looptijd meer dan vijf jaar is. Wanneer deze zaken buiten beschouwing worden gelaten, resteren 23 bewindvoerders²¹.

Bewindvoerderorganisaties

Eind mei 2007 zijn er 489 bewindvoerderorganisaties, 11 meer een jaar eerder. Het aandeel advocatenkantoren is licht gedaald (van 88% naar 84%).

Figuur 3.12

Het aandeel ondernemerzaken dat bij een advocatenkantoor is ondergebracht (zie figuur 3.12) is in 2006 niet verder gedaald: 61% van de in 2006 gestarte zaken wordt door een advocatenkantoor gedaan. Het aandeel particuliere zaken dat door advocatenkantoren wordt gedaan is wel licht gedaald naar 31%.

21

De Raad treedt in dergelijke gevallen in overleg met de organisatie en neemt dit gegeven bovendien standaard mee in de periodieke kwaliteitsaudits. Daarbij is tot dusver telkens aan de Raad gebleken dat er voldoende bewindvoerdercapaciteit is om de caseload adequaat te beheren. De zaken worden dan bijvoorbeeld beheerd door andere bewindvoerders, maar die zijn formeel niet benoemd omdat dat onnodig veel tijd en kosten met zich meebrengt (aanpassing in systemen van de rechtbanken en de Raad, publicatiekosten, aanschrijven schuldenaar en schuldeisers). Tot op heden is er voor de Raad geen aanleiding geweest de rechtbank te adviseren een bewindvoerder met een te grote caseload niet te benoemen.

3.4 Uitkomsten

Om een beeld te krijgen van de einduitkomst en de duur van zaken is gekeken naar zaken die vóór 1 januari 2004 zijn gestart. Peildatum is 24 mei 2007. Indien alle reeds beëindigde zaken in beschouwing worden genomen, zou er een oververtegenwoordiging ontstaan van zaken met een korte looptijd (akkoorden en faillissementen).

3.4.1 Einduitkomst naar startjaar

In de tabellen 3.6a t/m 3.6c staan de einduitkomsten van de zaken weergegeven die voor 1 januari 2004 zijn gestart. Tabel 3.6a geeft een totaalbeeld, daarna volgt een uitsplitsing naar particulieren (3.6b) en (ex-) ondernemers (3.6c).

Het totaalbeeld is ten opzichte van de eerste twee metingen nauwelijks gewijzigd. Het aandeel schone leien blijft net onder de 71%. Het percentage faillissementen is iets gestegen en bedraagt nu 16,2%, terwijl het percentage akkoorden blijft dalen van 4,8% bij de nulmeting, via 3,8% bij de tweede meting, naar 3,3% nu. Het aandeel overige beëindigingen is gelijk aan dat in de tweede meting. De verwachting is dat, als gevolg van wetswijziging, het aandeel faillissementen de komende jaren zal dalen ten koste van het percentage "overige beëindigingen", omdat alleen nog een faillissement wordt uitgesproken als er boedelsaldo is (zie ook hoofdstuk 6). Bij het ontbreken hiervan eindigt een zaak als "overige beëindiging".

Voor zowel particulieren als (ex-) ondernemers geldt eveneens dat het beeld vrijwel gelijk is aan dat van vorig jaar. Bij beide is sprake van een heel lichte stijging van het aandeel faillissementen en een daling van het aandeel akkoorden.

Tabel 3.6a Wijze van zaakbeëindiging naar startjaar van de zaak (in %), totaal

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	Totaal
Toekenning schone lei	69,6	70,1	72,9	70,8	70,2	69,6	70,7
Faillissement	15,2	15,9	14,7	14,9	16,0	19,1	16,2
Akkoord	8,7	7,4	4,0	2,8	1,7	1,6	3,3
Overige	6,5	6,6	8,4	11,5	12,1	9,7	9,8
N	46	6260	8505	8121	8725	8814	40471
Aantal nog lopende zaken	1	150	166	555	756	1779	3407

Tabel 3.6b Wijze van zaakbeëindiging naar startjaar van de zaak (in %), particulieren

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	Totaal
Toekenning schone lei	74,2	69,4	72,6	70,2	69,9	69,2	70,3
Faillissement	12,9	16,6	14,8	15,3	16,2	19,5	16,5
Akkoord	9,7	6,6	3,6	2,1	1,1	1,0	2,6
Overige	3,2	7,3	9,0	12,4	12,9	10,3	10,5
N	31	4932	7402	6650	7316	7377	33708
Aantal nog lopende zaken	1	118	134	462	620	1445	2789

Tabel 3.6c Wijze van zaakbeëindiging naar startjaar van de zaak (in %), (ex-) ondernemers

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	Totaal
Toekenning schone lei	60,0	72,9	74,6	73,4	72,0	71,8	72,8
Faillissement	20,0	13,0	13,7	13,2	15,3	17,0	14,5
Akkoord	6,7	10,2	7,1	5,8	4,7	4,6	6,4
Overige	13,3	4,0	4,6	7,6	8,1	6,6	6,3
N	15	1328	1103	1471	1409	1437	6763
Aantal nog lopende zaken	0	32	32	93	136	334	627

3.4.2 Einduitkomst naar overige zakenmerken

Evenals bij de nulmeting is gekeken naar de samenhang tussen de einduitkomst en andere kenmerken van de zaak en de schuldenaar. Daartoe is per sekse, per leeftijdscategorie, per boedeltype etc. de verdeling van de einduitkomst in beeld gebracht. Om veranderingen ten opzichte van de nulmeting beter in beeld te krijgen zijn de zaken gesplitst in zaken die reeds bij de Raad voor Rechtsbijstand 's-Hertogenbosch als beëindigd geregistreerd stonden op het moment van de nulmeting²² (aangeduid met "oude zaken") en zaken die daarna zijn beëindigd ("nieuwe zaken"). Alle beëindigde zaken zijn meegenomen in de analyse (in tegenstelling tot in de vorige paragraaf), dus ook de recent beëindigde kortlopende zaken (faillissementen en akkoorden), waardoor het percentage schone leien in deze analyse lager is.

Het aandeel schone leien onder zowel de oude als de nieuwe zaken bedraagt 65%. Het percentage schone leien (zie bijlage 3, tabellen B1-B7) is gestegen²³ bij:

- dubbele zaken (van 57% naar 63%)
- 65-plussers (78% → 80%)
- alleenwonenden (66% → 69%)
- zaken met een advocaat als bewindvoerder (68% → 72%)

Voor 65-plussers en zaken met een advocaat als bewindvoerder lag het percentage met een schone echter al ruim boven gemiddeld.

Het percentage schone leien is gedaald bij:

- zaken met toepassing na hoger beroep (65% → 59%)
- eenoudergezinnen (70% → 67%)
- stellen zonder kinderen (70% → 65%)

Het percentage akkoorden is voor vrijwel alle onderscheiden subcategorieën gedaald; het omgekeerde geldt voor het percentage "overige beëindigingen".

Het aandeel faillissementen is vrij sterk gestegen bij stellen zonder kinderen (van 16% naar 21%), en gedaald bij 18-20 jarigen van 39% naar 30%.

22 registratiedatum 24 mei 2005.

23 met minimaal 2 procentpunten.

3.4.3 *Zaakkenmerken naar einduitkomst*

In de nulmeting zijn de vier typen beëindiging beschreven aan de hand van een aantal kenmerken. In deze paragraaf wordt dit opnieuw gedaan, in de vorm van een vergelijking van zaken die na de nulmeting zijn beëindigd met de uitkomsten uit de nulmeting. In tabel 3.7 staan de gegevens van alleen de zaken die na de nulmeting zijn beëindigd. De tabel met uitkomsten uit de nulmeting staat in bijlage 3 (tabel B9).

Ten opzichte van de nulmeting zijn de sindsdien beëindigde zaken twee keer zo vaak dubbele zaken. Onder de schone leien en de akkoorden is de toename het grootst. Er is geen verschuiving in zaaksoort (particulier versus (ex-) ondernemer).

Qua huishoudensvorm zijn er wel een aantal veranderingen. Bij zaken die eindigen met een schone lei of een akkoord is het aandeel alleenwonenden en eenouderzinnen (tot soms 10 procentpunt) gestegen en het aandeel van stellen, al dan niet met kinderen, gedaald. Bij faillissementen en met name bij de "overige beëindigingen" is het aandeel eenoudergezinnen eveneens gestegen, terwijl het aandeel van stellen met kinderen bij deze twee beëindigingsvormen ook hier is gedaald.

Verder is er een lichte stijging van het aantal beëindigde zaken dat toepassing kende na een hoger beroep, met name onder de zaken met een "overig" einde. Het aantal schuldenaren met een of meer toevoegingen is bij de nieuwe zaken iets lager dan bij de oude²⁴.

De gemiddelde leeftijd van de schuldenaar van beëindigde zaken is niet veranderd ten opzichte van nulmeting, wel is het aandeel vrouwen iets toegenomen, met name onder de faillissementen en de akkoorden.

Het aantal schuldeisers is bij de akkoorden en de overige beëindigingen iets toegenomen, maar veel sterker is de toename van de gemiddelde schuldenlast bij de akkoorden: van 66.000 euro in de nulmeting naar ruim 84.000 bij de sindsdien beëindigde zaken. De gemiddelde schuldenlast bij de andere beëindigingswijzen is niet substantieel veranderd; bij de faillissementen is sprake van een lichte daling (van 35.000 naar iets minder dan 32.000 euro).

24

Dit kan mede komen doordat de beschouwde periode voor de nieuwe zaken langer is dan voor de oude en daardoor ook de kans dat er toevoegingen zijn.

Tabel 3.7 Zaak- en schuldenaarskenmerken per type beëindiging*

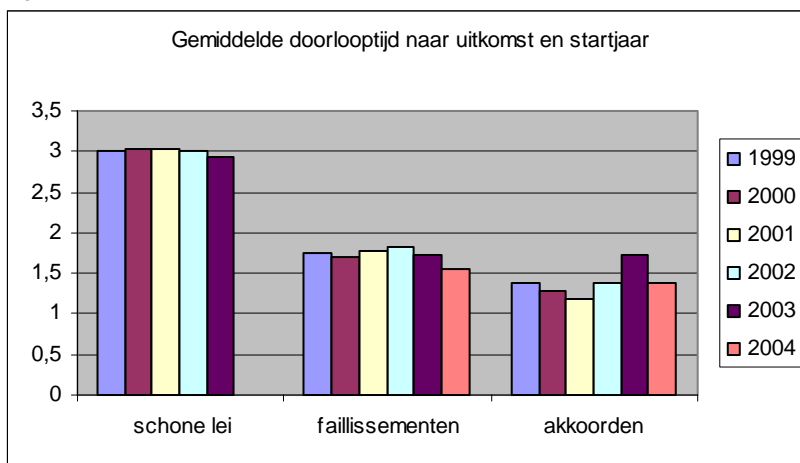
	Schone lei	Faillissement	Akkoord	Overig	Totaal
<i>Boedel</i>					
Enkel	82,7	81,1	79,7	81,6	82,1
Dubbel	17,3	18,9	20,3	18,4	17,9
<i>Zaaksoort</i>					
(Ex-) onderneming	16,8	14,8	37,1	11,0	16,4
Particulier	83,2	85,2	62,9	89,0	83,6
<i>Huishoudensvorm</i>					
Alleenwonend	45,0	41,4	43,4	42,6	44,0
Eenoudergezin	23,5	23,1	18,9	26,7	23,6
Stel met kinderen	17,8	20,5	21,4	16,4	18,3
Stel zonder kinderen	13,7	15,0	16,4	14,3	14,1
N	14454	4697	685	2384	22220
<i>Leeftijd schuldenaar</i>					
18 - 20 jaar	0,6	1,1	0,6	1,0	,7
21 – 35 jaar	40,1	46,2	38,9	43,5	41,7
36 – 50 jaar	42,6	43,5	45,4	41,4	42,7
51 - 65 jaar	14,6	8,8	14,2	12,0	13,1
65+	2,1	,4	,9	2,1	1,7
Gemiddelde leeftijd	39,5	37,0	39,4	38,3	38,8
Hoger beroep	1,3	1,7	0,9	1,5	1,4
Toevoegingen	47,9	58,3	37,8	57,1	50,7
N	16862	5488	815	2773	25938
<i>Sekse schuldenaar</i>					
Man	50,1	56,4	57,8	55,7	52,2
Vrouw	49,9	43,6	42,2	44,3	47,8
N	4328	1301	204	713	6546
<i>Aantal schuldeisers</i>					
1-5	30,4	24,5	40,1	29,9	29,5
6-10	37,6	35,2	27,2	38,1	36,9
11 of meer	31,9	40,4	32,7	31,9	33,6
Gemiddeld aantal	9,5	11,0	10,7	9,7	9,8
Gemiddelde schuldenlast	39.605	31.823	84.444	30.666	38.409
N	3238	914	134	519	4805

* beëindigd na de nulmeting (= bij bureau Wsnp geregistreerd na 24 mei 2005)

3.4.4 Doorlooptijd

In figuur 3.13 staat de gemiddelde looptijd van een zaak naar uitkomst en startjaar weergegeven²⁵. De stijgende doorlooptijd waarvan in de tweede meting bij de akkoorden sprake leek, zet niet door: de doorlooptijd van de in 2004 gestarte zaken is weer aanzienlijk lager dan die van in 2003 gestarte zaken. Er is nu wel een daling zichtbaar van de doorlooptijd van zaken die in een faillissement eindigen (van 1,8 jaar naar 1,5 jaar). De gemiddelde doorlooptijd van zaken die in een schone lei eindigen blijft rond de drie jaar liggen.

Figuur 3.13

Een op de drie zaken heeft een doorlooptijd van meer dan 3 jaar²⁶. De helft van deze zaken is wel na 3 jaar en 4 maanden beëindigd.

86% van de zaken met een doorlooptijd van meer dan 3 jaar zijn zaken die in een schone lei eindigen (2,5% betreft een faillissement, 0,5% een akkoord en 11,3% een overige beëindiging).

Er zijn, zoals ook in de nulmeting is geconstateerd, aanzienlijke verschillen in doorlooptijd tussen de arrondissementen²⁷ (zie figuur 3.14). Evenals bij de nulmeting is het aandeel zaken met een looptijd van meer dan 3 jaar in Den Haag het grootst

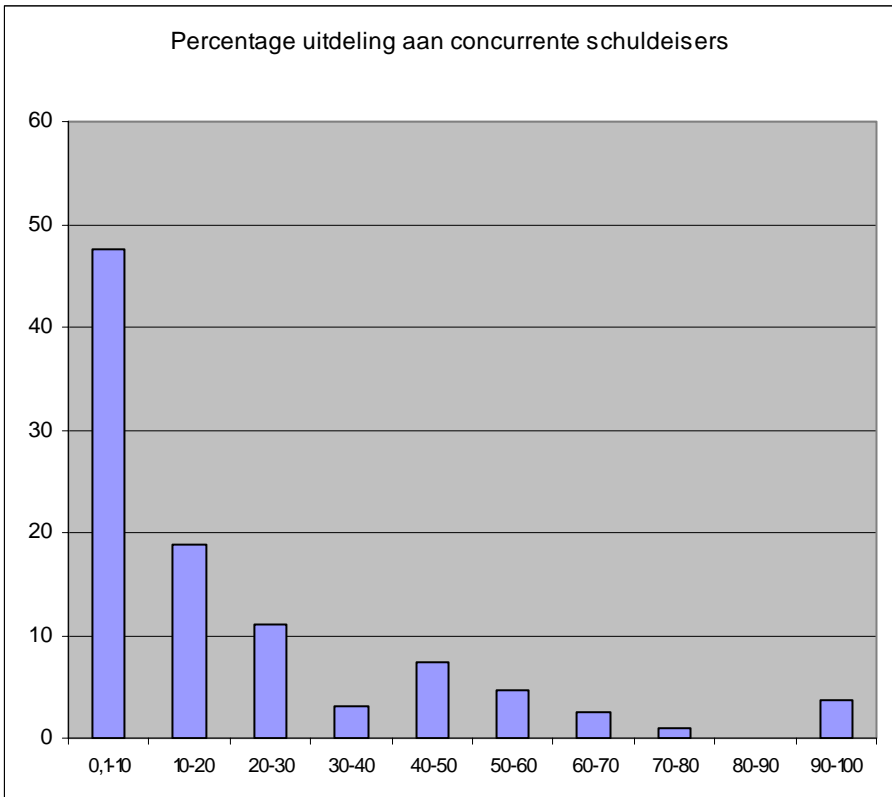
25 Bij akkoorden en faillissementen is ook 2004 als startjaar meegenomen, omdat de gemiddelde doorlooptijd van deze zaken minder dan 2 jaar is. Omdat er nog relatief veel in 2004 gestarte zaken niet beëindigd zijn, is de kans reëel dat een (klein) deel van de deze zaken in een akkoord of faillissement eindigt. Deze zaken hebben dan een bovengemiddelde doorlooptijd, waardoor de doorlooptijd bij akkoorden en faillissementen met startjaar 2004 uiteindelijk iets hoger uitkomt dan nu zichtbaar is.

26 3,1 jaar is als grens genomen. Alleen zaken die in 2003 of eerder zijn gestart zijn in de berekening opgenomen.

27 De verschillen tussen arrondissementen kunnen mede ontstaan door verschillen in de wijze waarop zaken eindigen. Bij een groot aandeel faillissementen en akkoorden, die een relatief korte looptijd hebben, zullen er minder zaken zijn met een looptijd van meer dan drie jaar dan bij een groot aandeel schone leien. Wanneer echter alleen bij schone leien wordt gekeken naar het percentage zaken met een looptijd van drie jaar of meer dan is het plaatje grofweg hetzelfde.

(56%). Het verschil met de andere arrondissementen is echter duidelijk afgenomen. In Den Haag is het aandeel even hoog als twee jaar geleden, terwijl er in Breda, 's-Hertogenbosch en Rotterdam sprake is van een verdubbeling (van ruim 20% naar ruim 40%). In Den Haag en 's-Hertogenbosch zijn relatief veel zaken met een looptijd van meer dan drie jaar en vier maanden.

Figuur 3.14

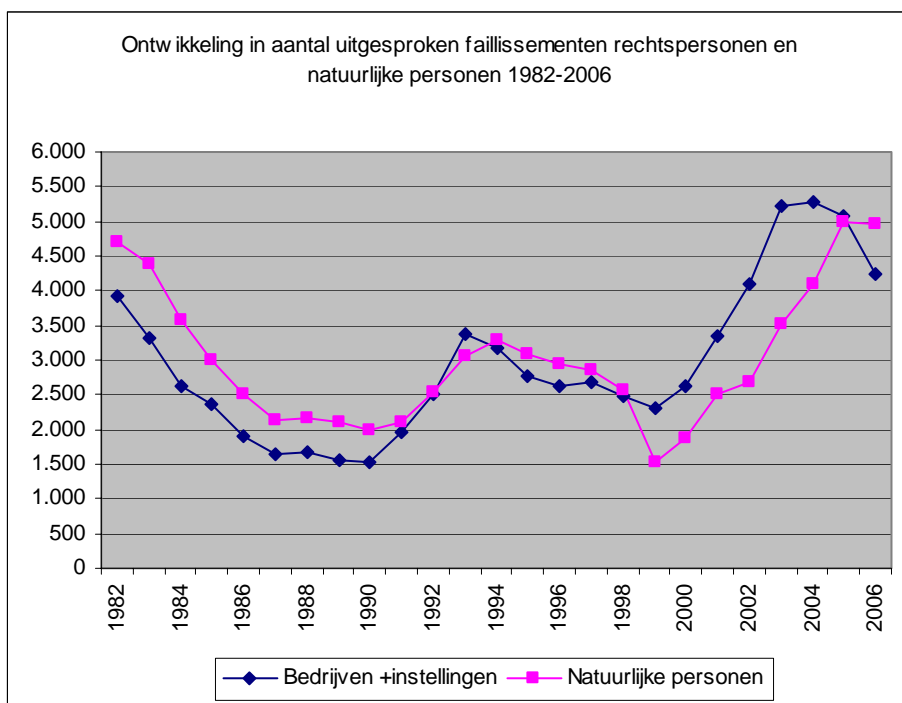

3.4.5 Faillissementen van rechtspersonen en natuurlijke personen

Een van de doelstellingen van de Wsnp is het aantal faillissementen van natuurlijke personen terug te dringen. In figuur 3.15 wordt de ontwikkeling van het aantal uitgesproken faillissementen van rechtspersonen en natuurlijke personen van 1982 tot 2006 weergegeven. In de nulmeting was geconstateerd dat vanaf 1999 het aantal faillissementen van natuurlijke personen lager ligt dan het aantal faillissementen bij bedrijven en instellingen. In de tweede meting bleek dat het aantal faillissementen van natuurlijke personen het aantal faillissementen van bedrijven en instellingen in 2005 weer had bijgehaald. De nieuwe cijfers laten zien dat in 2006 het aantal faillissementen van natuurlijke personen voor het eerst sinds het bestaan van de Wsnp (1999) hoger is dan het aantal faillissementen van bedrijven en instellingen. Dit komt met name door de sterke daling bij de bedrijven en instellingen. Ook het aantal faillissementen onder natuurlijke personen is in 2006 licht gedaald ten opzichte van

2005, hetgeen een breuk vormt met de sterk stijgende trend sinds 1999. Deze ontwikkeling kan ten dele verklaard worden door de economische groei van de afgelopen jaren. Hiervan profiteren bedrijven eerder dan particulieren. Uit de figuur blijkt dat het maximum in het aantal faillissementen bij bedrijven in 2003 is bereikt, terwijl dit bij natuurlijke personen twee jaar later het geval lijkt te zijn. Andere factoren die een rol spelen bij het verschil in de ontwikkeling van het aantal faillissementen bij particulieren en bij bedrijven en instellingen is de groei van de instroom in de schuldhulpverlening; veel meer schuldenaren zijn bij schuldhulpverleners in beeld gekomen. Dit maakt dat processen zich versnellen: een faillissement wordt nu eerder uitgesproken dan wanneer deze schuldenaren buiten beeld zouden zijn gebleven²⁸. Tot slot speelt mee dat met het aantal Wsnp-zaken, waarvan een deel eindigt in een faillissement, blijft stijgen.

Figuur 3.15

* Bron: Cbs

4 Probleemcumulatie

Om een beeld te krijgen van de mate waarin schuldenaren in de Wsnp ook op andere terreinen problemen kennen, is in de tweede meting nagegaan of zij sinds het bestaan van de Wsnp ook gesubsidieerde rechtsbijstand hebben genoten ("toevoegingen hebben gehad"). Ook is toen naar de samenhang met de einduitkomst van het Wsnp-traject gekeken. In deze derde meting wordt de samenhang tussen schuldenproblematiek (Wsnp) en andere problemen (toevoegingen) nader onderzocht. Daar toe is allereerst gekeken naar de volgtijdelijkheid van toevoegingen en de Wsnp (§ 4.1). Ook is gekeken naar achtergrondkenmerken van schuldenaren met en zonder toevoegingen (§ 4.2). Toevoegingen in het kader van de Faillissementswet hebben, evenals de Wsnp, te maken met financiële problemen en duiden dus niet op andere problemen dan waar de Wsnp op duidt. Deze toevoegingen zijn dan ook niet meegeteld bij het vaststellen van probleemcumulatie.

4.1 Aantal en type toevoegingen

Uit tabel 4.1 blijkt dat bijna de helft van de schuldenaren die tussen 1998 en medio 2006 in Wsnp zat in deze periode een of meer toevoegingen heeft gehad²⁹. Het gemiddelde aantal toevoegingen per persoon is 2,9. In Amsterdam en 's-Hertogenbosch is het aandeel schuldenaren in de Wsnp met toevoegingen iets groter dan in de overige ressorten. In deze twee ressorten is het gemiddelde aantal toevoegingen per persoon ook het hoogst.

Tabel 4.1 Aandeel Wsnp'ers met toevoegingen per ressort

	Aantal in Wsnp en in toevoegingencircuit	Totaal aantal in Wsnp	% in Wsnp en in toevoegingencircuit*	Gemiddeld aantal toevoegingen per persoon**
Amsterdam	10.916	22.067	49,3	3,1
Arnhem	11.137	24.311	44,1	2,8
's-Hertogenbosch	9.650	19.507	49,2	2,9
Den Haag	8.532	18.494	46,0	2,8
Leeuwarden	4.280	9.972	42,5	2,5
N	44.515	94.351	46,6	2,9

* excl. personen met alleen toevoegingen in het kader van de Faillissementswet.

** excl. personen zonder toevoegingen.

In tabel 4.2 staat de verdeling van de type toevoegingen van de Wsnp'ers per ressort weergegeven met in de laatste kolom de verdeling van alle toevoegingen (dwz. in-

29

Dit percentage is bijna 1,5 maal zo hoog als een jaar geleden. Dit heeft enerzijds te maken met een sterke stijging van het aantal toevoegingen in het afgelopen jaar, anderzijds met de verfijndere koppeling tussen het Wsnp-bestand en de bestanden met toevoegingen waardoor iets meer overlap gedetecteerd kon worden.

clusief die van personen buiten de Wsnp). De uitkomsten wijken niet af van die bij de tweede meting.

Tabel 4.2 Type toevoegingen van Wsnp'ers (per ressort) versus alle toevoegingen (in %)

	Amsterdam	Arnhem	's-Hertogenbosch	Den Haag	Leeuwarden	Totaal Wsnp'ers	Totaal alle toevoegingen
Personen- en familierecht	27,5	37,0	35,0	34,0	40,0	33,5	23,5
Strafrecht	22,3	23,7	19,0	23,1	22,0	22,0	33,2
Verbintenissenrecht	15,4	10,5	16,3	14,6	12,7	14,1	7,2
Sociale verzekeringen en	13,1	7,8	10,1	9,3	8,4	10,2	8,0
Arbeidsrecht	8,1	7,4	7,7	8,5	7,1	7,9	6,5
Huur-/Woonrecht	6,8	4,7	6,7	5,2	4,0	5,8	2,7
Vluchtelingen-/vreemdelingenrecht	3,2	1,5	2,3	2,4	2,0	2,4	16,5
Faillissementsrecht	0,6	5,5	0,6	0,5	1,3	1,7	0,2
Bestuursrecht	1,5	0,7	1,1	1,1	0,8	1,1	1,2
Civiel recht	0,6	0,6	0,4	0,5	1,0	0,6	0,3
Ambtenarenrecht	0,3	0,1	0,1	0,3	0,1	0,2	0,2
Erfrecht	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Fiscaal recht	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
Goederenrecht	0,1	0,1	0,1	0,0	0,3	0,1	0,1
N	31.886	24.663	24.655	21.181	9.539	111.924	2.283.478

4.2 Volgtijdelijkheid van toevoegingen en de Wsnp

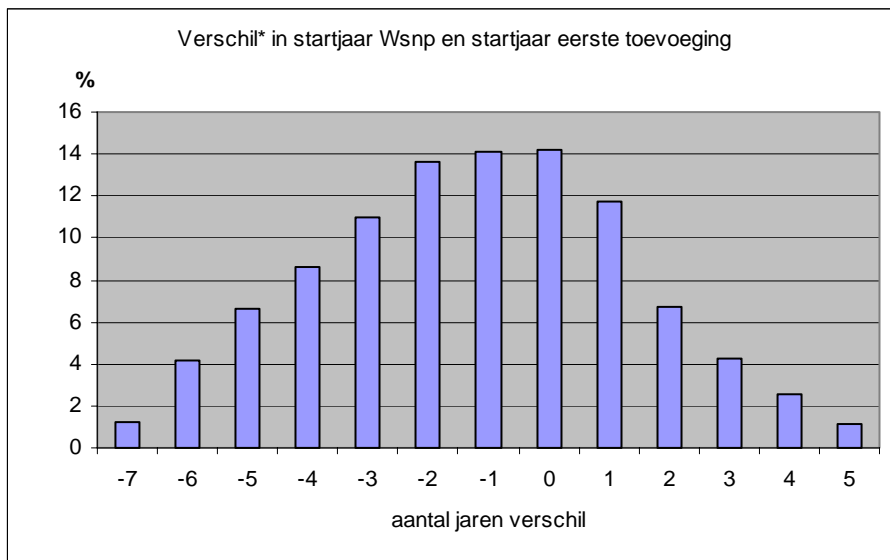
Om inzicht te krijgen in de volgtijdelijkheid van problemen is het jaar van de eerste toevoeging vergeleken met het startjaar van de Wsnp. Omdat voor deze vergelijking alleen de toevoegingen vanaf 1999 beschikbaar zijn, kan slechts het jaar van de "eerste toevoegingen sinds 1999" vergeleken worden met het startjaar van de Wsnp. Alleen personen waarvan de start van de Wsnp in 2002 of later was, zijn in deze analyse opgenomen. Van deze groep is in elk geval bekend of zij minimaal drie jaar voorafgaand aan de start van de Wsnp een of meer toevoegingen hebben gehad.

In figuur 4.1 is de verdeling van het verschil tussen het startjaar van de Wsnp en het jaar van de eerste toevoeging sinds 1999 weergegeven³⁰. Een negatief verschil betekent dat de Wsnp gestart is na de eerste toevoeging. Dit is in 73% van de zaken het geval. 15% van schuldenaren in de Wsnp heeft pas in de jaren na de start van het Wsnp-traject de eerste toevoeging gekregen en bij 12% was dit in hetzelfde jaar. Maar wanneer bedacht wordt dat de schuldenproblematiek veelal al enige jaren speelt voordat het Wsnp-traject start, dan blijkt dat relatief veel eerste toevoegingen in deze periode voorkomen; wanneer ook de drie jaar voor de start van de Wsnp erbij worden geteld, dan is er in 53% van de zaken sprake van een eerste toevoeging ten

30 Hiervoor zijn kalenderjaren genomen: 2001 en 2002 verschillen dus 1 jaar (terwijl dit bij datumvergelijking kan variëren van 1 dag tot "2 jaar minus 1 dag"). Vier kalenderjaren verschil is dus minimaal 3 jaar en een dag verschil.

tijde van het optreden van problematische schulden. Voor een op de drie schuldenaren geldt dan dat zij al toevoegingen hebben voor andere problemen dan schulden ruim voor de Wsnp start.

Figuur 4.1

* een negatief verschil betekent dat de Wsnp is gestart na de eerste toevoeging.

Vervolgens is nagegaan in hoeverre er verschillen zijn in type toevoeging tussen degenen die hun eerste toevoeging ruim voor de start van de Wsnp kregen, degenen die deze 0-2 jaar ervoor kregen en degenen die deze pas na de start van de Wsnp kregen. Er zijn drie groepen gemaakt:

1. **Eerst andere problemen, dan schulden:** personen waarbij de eerste toevoeging minimaal drie jaar voor de start van de Wsnp viel.
2. **Schulden en andere problemen tegelijkertijd:** personen waarbij de start van de Wsnp en de eerste toevoeging in het hetzelfde jaar vielen, of waarbij de eerste toevoeging maximaal twee jaar eerder is afgegeven dan de start van de Wsnp was. Dit laatste is gedaan omdat de schuldenproblematiek vaak al een aantal jaar speelt voordat het Wsnp-traject start. Alleen personen met als startjaar van de Wsnp 2004 of later zijn in deze groep opgenomen, omdat voor deze personen valt vast te stellen dat zij niet ook 3-5 jaar voor de start van de Wsnp al toevoegingen hebben gehad (in dat geval zouden zij namelijk in groep 3 horen).
3. **Eerst schulden, dan andere problemen:** personen die 5 jaar voor de start van de Wsnp geen toevoegingen hebben gehad en erna wel.

In tabel 4.3 staat voor de drie groepen de verdeling van de toevoegingen weergegeven. Daaruit blijkt dat groep 1, die minimaal drie jaar voor de start van de Wsnp al toevoegingen had, relatief vaak toevoegingen in het strafrecht heeft en ook wat vaker op het gebied van sociale verzekeringen. Ook toevoegingen in het vluchtelingen- of vreemdelingenrecht komen aanzienlijk vaker voor in deze groep. Voor deze groep is ook nog bekeken of de toevoegingen die men had meer dan drie jaar vóór men in de Wsnp kwam, afwijken van de totale groep toevoegingen die deze groep heeft ontvangen. De vroege toevoegingen zijn (ten opzichte van alle toevoegingen van deze groep, zoals staat in de eerste kolom van tabel 4.3) relatief vaak toevoegingen op gebied van verbintenissen (24%) sociale verzekeringen (15%) en het huur-/woonrecht (12%) en relatief weinig op het terrein van personen- en familierecht (17%), het strafrecht (14%) en het vluchtelingen- of vreemdelingenrecht (1,7%).

De groep waarbij de eerste toevoeging en de Wsnp ongeveer gelijktijdig vielen, heeft iets vaker dan de andere groepen toevoegingen in het personen- en familierecht en in het huur- en/of woonrecht. De groep die de eerste toevoeging pas kreeg na de start van de Wsnp kent relatief veel toevoegingen in het verbintenissenrecht.

Tabel 4.3 Verdeling van type toevoegingen naar volgtijdelijkheid van eerste toevoeging en start van de Wsnp

	Eerst toevoegingen	Wsnp en toevoegingen gelijktijdig	Eerst Wsnp
Personen- en familierecht	29,3	36,6	33,4
Strafrecht	20,3	14,9	13,2
Verbintenissenrecht	15,2	17,2	23,9
Sociale verzekeringen en voorzieningen	11,2	9,4	10,1
Arbeidsrecht	9,1	10,4	9,3
Huur-/Woonrecht	6,9	6,8	6,4
Vluchtelingen-/Vreemdelingenrecht	4,3	1,4	1,2
Bestuursrecht	1,7	1,2	1,1
Civiel recht	0,9	1,0	0,5
Ambtenarenrecht	0,2	0,3	0,4
Erfrecht	0,3	0,3	0,1
Fiscaal recht	0,4	0,3	0,3
Goederenrecht	0,2	0,1	0,0
N (aantal toevoegingen)	19.171	16.082	2.251
Aantal schuldenaren	10.417	11.333	1.911

4.3 Toevoegingen en einduitkomst Wsnp

Bij schuldenaren met toevoegingen eindigt de Wsnp minder vaak met een schone lei (69% - 61%) of in een akkoord (5% - 3%) dan bij schuldenaren zonder toevoegingen (zie tabel 4.4). De kans op een faillissement is onder schuldenaren met toevoegingen aanzienlijk groter (25% versus 17%).

Tabel 4.4 Einduitkomst naar voorkomen in toevoegingencircuit

	Geen toevoegingen	Met toevoegingen
Schone lei	69,2	60,7
Faillissement	16,8	25,3
Akkoord	5,0	2,9
Overige	8,9	11,1
N	24.754	23.823

Wanneer de einduitkomst van het Wsnp-traject als uitgangspunt wordt genomen, dan blijkt dat het aandeel schuldenaren met een of meer toevoegingen aanzienlijk verschilt tussen de einduitkomsten (zie tabel 4.5). Van schuldenaren waarvan het Wsnp-traject eindigt in een faillissement heeft 59% een of meer toevoegingen, terwijl dit bij schuldenaren die met een akkoord niet meer dan 35% is. Bij schuldenaren met een schone lei heeft 45% een of meer toevoegingen.

Bij het gemiddelde aantal toevoegingen (van degenen met een toevoeging) scoren eveneens de faillissementen het hoogst (3,6), gevolgd door de overige beëindigingen (3,2), de schone leien (2,8) en de akkoorden (2,5).

Deze uitkomsten samennemend blijkt dat bij de zaken waar het Wsnp-traject eindigt in een faillissement (in vergelijking met andere wijze van beëindiging) én meer personen toevoegingen hebben én de personen met toevoegingen er meer hebben. Voor akkoorden geldt omgekeerd dat in deze groep de minste personen een toevoeging hebben en dat degenen met toevoegingen er de minste hebben.

Tabel 4.5 Percentage personen met toevoegingen en gemiddeld aantal toevoegingen naar einduitkomst Wsnp

	Schone lei	Faillissement	Akkoord	Overige	N
Percentage met toevoegingen	45,8	59,2	35,3	54,5	48.577
Gemiddeld aantal toevoegingen*	2,8	3,6	2,5	3,2	23.484

* excl. personen zonder toevoegingen

Vervolgens is gekeken of er verschillen zijn in het type toevoegingen tussen schuldenaren met een verschillende einduitkomst van het Wsnp-traject (zie tabel 4.6). Daaruit blijkt dat schuldenaren met een faillissement en "overige beëindiging" relatief vaak toevoegingen hebben in het strafrecht, het verbintenissenrecht, het huur- of woonrecht en het vluchtelingen- of vreemdelingenrecht. Schuldenaren met een schone lei of een akkoord hebben vaker toevoegingen in het persoon- en familierecht (meer dan de helft van hen heeft een of meer toevoegingen op dit terrein). Schuldenaren met een akkoord hebben met name weinig toevoegingen in het strafrecht en het huur- of woonrecht ten opzichte van andere schuldenaren.

Tabel 4.6 Voórkomen van verschillende type toevoegingen* bij schuldenaren, met toevoegingen naar einduitkomst Wsnp (in %)*

	Schone lei	Faillissement	Akkoord	Overige
Personen- en familierecht	51,9	43,9	55,4	46,9
Strafrecht	27,9	39,2	20,0	33,1
Verbintenissenrecht	26,2	33,7	26,1	33,2
Sociale verzekeringen en voorzieningen	17,0	18,1	15,6	19,1
Arbeidsrecht	13,9	16,7	15,6	13,9
Huur-/Woonrecht	12,3	15,9	7,1	15,1
Vluchtelingen-/Vreemdelingenrecht	2,7	4,6	2,5	3,6
Bestuursrecht	2,4	2,8	3,0	2,5
Civiel recht	1,3	1,9	0,6	1,3
Ambtenarenrecht	0,3	0,5	0,3	0,3
Erfrecht	0,6	0,4	0,1	0,6
Fiscaal recht	0,6	0,6	0,4	0,6
Goederenrecht	0,3	0,3	0,3	0,1
N (aantal schuldenaren)	34614.	5860	675	2603

* de som van de percentages is meer dan 100, omdat elke schuldenaar op meer dan één terrein toevoegingen kan hebben.

4.4 Toevoegingen naar achtergrondkenmerken

Ten slotte is nagegaan in hoeverre het voorkomen in het toevoegingencircuit samenhangt met andere kenmerken van de schuldenaren. In tabel 4.7 staat de verdeling van een aantal kenmerken voor de groep zonder en de groep met toevoegingen weergegeven. Bij schuldenaren met een of meer toevoegingen is ten opzichte van schuldenaren zonder toevoegingen gekenmerkt worden door relatief vaak sprake van:

- enkele zaken
- particulieren³¹
- mannen
- 30-50-jarigen
- eenoudergezinnen.

Schuldenaren zonder toevoegingen zijn relatief vaak 50-plussers en stellen zonder kinderen (en complementair aan de schuldenaren met toevoegingen vaker vrouwen, particulieren en dubbele zaken). Ook wanneer gecorrigeerd wordt voor de samenhang tussen deze achtergrondkenmerken³² blijven de verschillen bestaan³³.

31 Dit komt mogelijk mede omdat voor ondernemingsrelateerde problemen slechts bij hoge uitzondering een toevoeging verstrekt kan worden (bijvoorbeeld wanneer het voortbestaan van het beroep of bedrijf afhangt het resultaat van de rechtsbijstand).

32 Zo zijn eenoudergezinnen gemiddeld jonger dan stellen zonder kinderen

33 Verklaarde variantie is 5%.

Tabel 4.7 Zaak- en persoonskenmerken van schuldenaren met en zonder toevoegingen

	Zonder toevoegingen	Met toevoegingen
<i>Boedel</i>		
Enkel	64,0	76,8
Dubbel	36,0	23,2
<i>Zaaksoort</i>		
Ondernemer	18,3	13,7
Particulier	81,7	86,3
<i>Leeftijd</i>		
18-20 jaar	0,6	0,6
21-35 jaar	38,0	40,6
36-50 jaar	41,4	46,3
51-64 jaar	17,6	11,5
65+	2,4	0,9
n	49.836	44.515
<i>Huishoudensvorm</i>		
Alleenwonend	39,8	41,3
Eenoudergezin	14,8	24,9
Stel met kinderen	24,8	21,1
Stel zonder kinderen	20,6	12,7
n	10.389	10.723
<i>Sekse</i>		
Man	50,7	54,0
Vrouw	49,3	46,0
n	12.713	12.092
<i>Aantal schuldeisers</i>		
0	8,6	6,6
1-2	8,9	6,8
3-5	18,0	17,1
6-10	31,3	32,7
11 of meer	33,3	36,7
<i>Hoogte schuld</i>		
Minder dan 10.000 euro	26,9	26,6
10.000-25.000 euro	30,4	34,0
Meer dan 25.000 euro	42,7	39,4
N	10.152	10.701

In tabel 4.8 is vervolgens nog weergegeven welk percentage van de schuldenaren met een bepaald achtergrondkenmerk toevoegingen heeft en daarnaast welk percentage een schone lei of een akkoord heeft gekregen.

Tabel 4.8 Percentage schuldenaren met toevoegingen resp. met schone lei/akkoord per achtergrondkenmerk

	Percentage met een of meer toevoegingen	Percentage schone lei of akkoord
<i>Boedel</i>		
Enkel	51,7	74,5
Dubbel	36,5	72,1
<i>Zaaksoort</i>		
Ondernemer	40,0	79,2
Particulier	48,6	72,9
<i>Leeftijd</i>		
18-20 jaar	49,6	59,6
21-35 jaar	48,9	71,5
36-50 jaar	50,1	74,6
51-64 jaar	36,9	80,2
65+	25,4	82,0
n	49.836	40.485
<i>Huishoudensvorm</i>		
Alleenwonend	51,7	74,6
Eenoudergezin	63,4	75,0
Stel met kinderen	46,8	72,3
Stel zonder kinderen	38,9	76,6
n	10.389	9.678
<i>Sekse</i>		
Man	50,3	71,7
Vrouw	47,0	77,4
n	12.713	10.607
<i>Aantal schuldeisers</i>		
0	44,8	72,9
1-2	44,8	77,8
3-5	50,0	76,8
6-10	52,5	74,7
11 of meer	53,8	72,1
<i>Hoogte schuld</i>		
Minder dan 10.000 euro	51,0	71,3
10.000-25.000 euro	54,1	72,7
Meer dan 25.000 euro	49,3	78,8
N	10.152	9.802

Er blijkt dat toevoegingen relatief vaak voorkomen bij enkele zaken, particulieren, 50-minners, eenoudergezinnen en bij schuldenaren met een groot aantal schuldeisers. Wanneer naar het percentage positieve uitkomsten (schone lei of akkoord) van het Wsnp-traject wordt gekeken, dan blijkt dat het percentage schuldenaren dat de Wsnp met een positieve uitkomst heeft beëindigd bij een aantal achtergrondkenmerken lager is bij categorieën schuldenaren waar veel toevoegingen voorkomen. Dit geldt bij zaaksoort, leeftijd, sekse en de hoogte van de schuld. Bij boedelsoort, huishoudensvorm en aantal schuldeisers geldt dit niet. Zo is het percentage toevoegingen onder eenoudergezinnen aanzienlijk hoger dan bij andere huishoudensvormen, maar is het percentage schone leien/akkoorden even hoog.

5 Beleid van schuldeisers

Om een beeld te krijgen van het beleid van crediteuren met betrekking tot problematische schulden en het minnelijke en wettelijke schuldhelpverleningstraject zijn in totaal zestien telefonische interviews gevoerd met grote crediteuren en incassobureaus/deurwaarders. Gesproken is met:

- het CJIB
- de Belastingdienst
- twee woningcorporaties
- twee diensten werk en inkomen, waarvan één dienst de uitvoering van het crediteurenbeleid bij de stadsbank heeft neergelegd
- twee zorgverzekeraars
- een financiële instelling
- een nutsbedrijf
- een telecombedrijf
- een postorderbedrijf
- een serviceverlenende organisatie
- een incassobureau
- twee deurwaarderskantoren.

De uitkomsten zijn niet representatief voor alle crediteuren, noch zijn de instanties representatief voor het eigen organisatietype (de twee zorgverzekeraars vertegenwoordigen niet per se het beleid van alle zorgverzekeraars, etc.). Wel geven de uitkomsten een beeld van de wijze waarop een aantal grote schuldeisers uit een breed scala aan bedrijfssectoren omgaan met betalingsachterstanden en met de wijzigingen in het minnelijke en het wettelijke traject. Tevens kan globaal een vergelijking gemaakt worden met de uitkomsten van de eerste wetsevaluatie in 2001³⁴ door Jungmann e.a.

5.1 Beleid bij hardnekkige betalingsachterstanden

5.1.1 Algemene uitgangspunten bij incasso

Alle crediteuren hebben als hoofddoel de vorderingen te incasseren. Er bestaan echter wel verschillen tussen de schuldeisers in accenten die zij leggen in hun beleid. Een aantal crediteuren is erop gericht betalingsachterstanden tijdig te signaleren. Hiervoor worden verschillende redenen genoemd. Sommige organisaties willen zo veel mogelijk betalingsachterstanden incasseren, anderen benadrukken het belang van een duurzame klantrelatie en de zorgverzekeraars noemen het gelijk behande-

len van alle klanten vanuit het solidariteitsprincipe, met als doel het betaalbaar houden van de zorg.

Het CJIB heeft een bijzondere positie waar het gaat om beleid bij hardnekkige betalingsachterstanden. De organisatie is gebonden aan de executieplicht die voortvloeit uit het Wetboek van Strafvordering en de specifieke opdracht van het OM met betrekking tot inningszaken. Dit brengt mee dat het CJIB tot voor kort geen genoegen kon nemen met voorstellen tot betaling van een bepaald percentage van de CJIB-schuld tegen finale kwijting van de resterende schuld na afloop van de betalingsregeling. Alleen in een enkel geval kon het CJIB op grond van de huidige wetgeving wel een betalingsregeling toelaten, met als uitgangspunt dat de effectiviteit van het inningsproces er niet onder mocht leiden. Onlangs heeft het CJIB echter een convenant met de NVVK gesloten, inhoudende dat men gedurende 36 maanden meegaat in een minnelijk traject, maar dat na afloop hiervan onverkort door wordt gegaan met het innen van alle restschulden. Aan de basis van dit convenant ligt een wetswijziging zodat het CJIB in de gelegenheid wordt gesteld deel te nemen aan minnelijke betalingsregelingen, zonder dat het daarbij gebonden is aan de maximale termijn van 27 maanden in artikel 561 van het Wetboek van Strafvordering voor uitstel van betaling. De verwachting is dan ook dat dit zal leiden tot een substantiële stijging van het aantal minnelijke schuldregelingen waarbij het CJIB een van de schuldeisers is.

De organisaties ondernemen verschillende acties om het beleid uit te voeren. Over het algemeen sturen alle crediteuren enkele aanmaningen. Een aantal crediteuren schakelt vrij snel een deurwaarder of incassobureau in en een ander deel probeert eerst zelf met de schuldenaar tot een oplossing te komen. Zo geeft het postorderbedrijf aan eerst met de klant naar een oplossing te willen zoeken, zonder meteen het reguliere traject van incasso en dergelijke in te gaan. Ze proberen met de klant een betalingsregeling/-afpraak te maken. Als de schuldenaar (via de schuldhulpverlenende instantie) geen aanvraag voor een schuldregeling heeft lopen en de wil ontbreekt om betalingsafspraken na te komen, draagt de organisatie de klant over aan een incassobureau. Dit betekent dan tevens het einde van de klantrelatie. De serviceverlenende organisatie schakelt na drie aanmaningen een incassobureau in.

De woningcorporaties proberen uithuiszettingen zoveel mogelijk te voorkomen. Daarom zeggen zij er met het incassobeleid "dicht bovenop" te zitten. Bij één van de woningcorporaties wordt na de tweede herinnering een deurwaarder ingeschakeld. Hiermee wordt 70% van de openstaande huur betaald en lopen huurachterstanden niet op. De andere woningcorporatie stuurt eerst aanmaningen en onderneemt daarna (een combinatie van) acties en vervolgacties, zoals mondeling contact, schriftelijk contact en huisbezoeken. Daarna worden mensen doorverwezen naar de schuldhulpverlening. Wanneer dit allemaal niet helpt, wordt de deurwaarder ingeschakeld. En in het uiterste geval wordt overgegaan tot dagvaarding. Vanuit haar maatschappelijke taak verwijzen de woningcorporaties huurders met problematische schulden naar de schuldhulpverlening en/of naar een centraal meldpunt bij de gemeente. Eén van de sociale diensten begint zelf met aanmanen en het sturen van een deurwaarder. Als dat niets oplevert breekt het moment aan waarin ofwel een betalingsregeling

ofwel een minnelijke schuldenregeling afgesloten moet worden. Vanaf dit moment neemt de stadsbank het traject over.

Een deel van de crediteuren zegt dat klanten zich op elk moment tot de organisatie kunnen wenden voor betalingsregelingen. Dit geldt zowel voor de woningcorporaties als de financiële instelling. Het nutsbedrijf biedt actief een betalingsregeling aan de klant aan, die zodanig is dat klanten met alleen een schuld bij dat bedrijf minder snel doorstromen naar de Wsnp.

Bij het postorderbedrijf en de serviceverlenende organisatie worden tijdens het wegwerken van de betalingsachterstanden geen producten geleverd/diensten verleend. Eén zorgverzekeraar en het telecombedrijf blijven hun basisdienst leveren (de basiszorgverzekering respectievelijk de kabeltelevisie), maar stoppen de aanvullende diensten (aanvullende verzekeringen respectievelijk uitgebreidere kabelpakketten).

De deurwaarders en het incassobureau vervullen soms een adviserende rol ten aanzien van het te voeren beleid bij schulden bij de kleine opdrachtgevers³⁵; de grote bedrijven hebben zelf meer kennis in huis. Advisering van bedrijven over schuldenpreventie zien twee van drie niet als hun taak. Eén deurwaarder adviseert hierover wel de particuliere, kleinere schuldeisers. Het incassobureau zegt alleen schuldenaren te adviseren over schuldenpreventie.

5.1.2 *Schuldregelingsvoorstellen van schuldhulpverleningsinstanties*

Bij een voorstel voor een minnelijke schuldenregeling beslist elke geïnterviewde organisatie zelf om hier al dan niet mee akkoord te gaan; dit wordt niet overgelaten aan deurwaarders of een incassobureau. De reden hiervoor is dat crediteuren zelf ervaring hebben en ook het beste zicht hebben op de situatie/gegevens van de klant. Eén deurwaarder en het incassobureau zeggen dat sommige van hun klanten deze beslissing aan hen overlaten.

Vrijwel alle crediteuren hanteren voorwaarden voor het akkoord gaan met een schuldregelingsvoorstel. Vier crediteuren doen alleen zaken met instanties die aangesloten zijn bij de NVVK (postorderbedrijf, telecombedrijf, één zorgverzekeraar en de Belastingdienst). Enkele organisaties hebben verplicht budgetbeheer als voorwaarde voor het akkoord gaan met een minnelijke regeling (financiële instelling, telecombedrijf, stadsbank). Twee andere stellen verplicht budgetbeheer niet als eis, maar zien dit wel als een reden om eerder akkoord te gaan met een minnelijk voorstel, omdat in deze situatie de schuldhulpverlener in plaats van de schuldenaar de betaling doet (postorderbedrijf, nutsbedrijf). Voor de overige organisaties vormt budgetbeheer geen pre; een deel zegt op het voorstel van de schuldhulpverlening te vertrouwen en aan hen over te laten of er al dan niet budgetbeheer wordt opgelegd. Een ander argument is dat ook bij verplicht budgetbeheer de betaling niet gegarandeerd is, daar de klant er op elk moment mee kan stoppen. Eén zorgverzekeraar regelt za-

35 De klantenkring van de geïnterviewde deurwaarders en het incassobureau bestaat uit onder andere het CJIB, woningverhuurders, energiemaatschappijen, zorgverzekeraars en kleine beroepsbeoefenaren (bv. tandartsen).

ken het liefst rechtstreeks met de schuldenaar, omdat elke instantie die erin betrokken wordt extra tijd en correspondentie kost en de verschuldigde bedragen later binnenkomen. De beide deurwaarders gaan eerder akkoord met een voorstel van een schuldhulpverlener waarmee zij goede ervaringen en contacten hebben dan met voorstellen van andere schuldhulpverleners. Dit achten zij in het belang van de cliënt en van zichzelf. De Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders (KBvG) pleit ook voor een verplichte certificering. Het incassobureau zegt geen verschil te maken tussen schuldhulpverleners; er wordt puur naar de inhoud gekeken ("een voorstel is een voorstel").

Naast lidmaatschap van de schuldhulpverlener van de NVVK en verplicht budgetbeheer komen als voorwaarden voor:

- vereiste maandelijkse betalingen moeten op tijd worden voldaan, zodat de achterstand niet oploopt (woningcorporatie, zorgverzekeraar, nutsbedrijf).
- het moet financieel gezien een redelijk voorstel zijn; geen percentage beneden de 5% (postorderbedrijf, zorgverzekeraar).
- in sommige gevallen (bij verslaving, psychische klachten etc.) is aanvullende hulpverlening verplicht (sociale dienst).
- klanten mogen niet vlak voordat ze bij de schuldhulpverlening komen grote bestellingen bij de organisatie hebben gedaan (postorderbedrijf).
- er mag geen sprake zijn van frauduleus handelen door de debiteur (postorderbedrijf).
- er mag geen loonbeslag zijn gelegd (zorgverzekeraar).
- er wordt niet akkoord gegaan als mensen zich agressief gedragen tegen het personeel (woningcorporatie).
- recidivisten (personen die een eerdere regeling minder dan vijf jaar geleden niet hebben nageleefd) komen niet in aanmerking voor een regeling (nutsbedrijf).

De meeste crediteuren zeggen de voorkeur te geven aan een minnelijke regeling boven de wettelijke. Eén van de woningcorporaties zegt altijd uit te gaan van het minnelijke traject omdat volgens artikel 285 Fw. een gemeente pas een verklaring (ten behoeve van het verzoekschrift om toelating tot de Wsnp) mag afgeven als er geen reële mogelijkheden zijn om tot een buitengerechtelijke schuldsanering te komen. De meest genoemde redenen voor een voorkeur voor het minnelijke traject zijn dat een dergelijke regeling sneller tot een oplossing kan leiden en de uitkering hoger is dan in het wettelijke traject. Daarnaast noemt een enkeling als voordeel dat dit traject minder administratie oplevert en de kwaliteit van de relatie met de klant er beter onder blijft. Een van de zorgverzekeraars geeft echter de voorkeur aan het wettelijke traject, vanwege slechte ervaring met schuldhulpverleners (te laag geboden percentage, betaalmogelijkheden van schuldenaar worden niet goed genoeg bekeken). Het wettelijke traject geeft hen meer duidelijkheid, de controleerbaarheid is groter en het vormt een betere stok achter de deur tegen nieuwe schulden. De organisatie gaat alleen akkoord met 100% directe betaling plaatsvindt (hetgeen per definitie niet gebeurt in een minnelijke regeling).

De financiële instelling zegt te kiezen voor het traject waarbij ze het grootste deel van de vordering terugkrijgen. Als de financiële situatie van de schuldenaar slecht is, wordt eerder voor het minnelijke traject gekozen, maar naarmate de afloscapaciteit

en de vorderingen hoger zijn, worden de waarborgen van de Wsnp voor deze crediteur aantrekkelijk. De Belastingdienst is "volkomen volgend" en heeft geen voorkeur voor een traject.

Een van de deurwaarders³⁶ ziet bij zijn klanten een verschuiving van de voorkeur voor het wettelijke naar het minnelijke traject. De deurwaarders en het incassobureau zeggen zelf geen voorkeur te hebben voor het minnelijke dan wel wettelijke traject. Het doel van de opdrachtgever is, zoals zij zeggen, om zo veel mogelijk geld terug te vorderen. Ze wijzen de opdrachtgever er wel op dat in de minnelijke regeling in principe meer geld beschikbaar is omdat er geen bewindvoerder betaald hoeft te worden. Een van de deurwaarders noemt als aantrekkelijk aspect van het wettelijke traject dat men daar niet te maken heeft met schuldhulpverlenende instanties die soms meer kwaad dan goed doen. Door één deurwaarder³⁷ en het incassobureau worden ook betalingsregelingen direct met de schuldenaar gesloten, dus zonder tussenkomst van de schuldhulpverlening. De een hanteert hiervoor dezelfde voorwaarden als voor een regeling via de schuldhulpverlening, de ander zegt dat voor dergelijke regelingen 100% betaling een voorwaarde is, in tegenstelling tot bij de regelingen via de schuldhulpverlening.

5.2 Convenanten

Zeven van de elf crediteuren voor wie dit van toepassing kan zijn, hebben een convenant/samenwerkingsafspraken met (leden van) de NVVK, te weten het CJIB, de Belastingdienst, de woningcorporaties, een ziektekostenverzekeraar, het nutsbedrijf en het telecombedrijf. De organisaties met convenanten/afspraken zijn bijna alle leveranciers van "eerste levensbehoeften (water, gas, licht, woning, ziektekostenverzekering). De convenanten zijn, behalve op de betaling van achterstallige verplichtingen, steeds gericht op een snelle doorverwijzing van schuldenaren naar de schuldhulpverlening en op het voorkómen van afsluiting van de geleverde dienst.

Alleen het nutsbedrijf licht het convenant meer in detail toe. Het bedrijf gaat, op basis van de overeenkomst, akkoord met een saneringsvoorstel van 0-100% van de openstaande vordering. Bij de NVVK ligt wel een inspanningsverplichting om gemiddeld 80% van de openstaande schuld te betrekken in de regeling. Verder heeft ditzelfde nutsbedrijf met een aantal schuldhulpverleners werkafspraken over de bepaling van de schuldposities en de betalingsvoorwaarden. Ook heeft de organisatie met verschillende ggd's in Nederland convenanten afgesloten. Doel van deze convenanten is ten eerste hulpbehoevende mensen in contact te brengen met hulpverleningsinstanties en ten tweede bij eventuele betalingsachterstanden afspraken hierover te maken. In de tussenliggende periode wordt de levering van elektriciteit en/of gas niet beëindigd.

36 Aan de andere deurwaarder en het incassobureau is deze vraag niet gesteld, omdat bij hen de keuze voor het minnelijke of het wettelijke traject (mede) door henzelf, en niet (alleen) door de opdrachtgever wordt gemaakt.

37 Aan de andere deurwaarder is deze vraag niet gesteld.

Eén van de zorgverzekeraars wacht de afspraken af waarover Zorgverzekeraars Nederland (de koepelorganisatie) momenteel in gesprek is de NVVK. De andere zorgverzekeraar zegt met een aantal gemeenten schuldsaneringsregelingen te hebben afgesproken. Dit houdt in dat verzekerden een "gemeentepakket" krijgen (een collectieve verzekering via de gemeente) en dat de schuld voor een van te voren afgesproken percentage wordt gekweten.

De financiële instelling geeft de voorkeur aan een "algemene gedragscode schuldregeling" in plaats van diverse convenanten. De Belastingdienst geeft aan afspraken met de NVVK te hebben om het minnelijke traject zo veel mogelijk te bevorderen.

5.3 Wetswijzigingen Wsnp

Met ingang van 1 januari 2008 treedt de wijziging van de wet Schuldsanering van natuurlijke personen in werking. Enkele wijzigingen hierin, die van invloed kunnen zijn op het beleid van (bepaalde typen) crediteuren, zijn:

- De schuldenaar kan bij zijn verzoek tot toelating tot de Wsnp een verzoek indienen om de schuldeisers te dwingen akkoord te gaan met een minnelijk voorstel (art. 287a Fw).
- De rechter kan in verband met een dreigende situatie een voorlopige voorziening treffen die erop neerkomt dat de schuldenaar maximaal een halfjaar gevrijwaard is van afsluiting van gas, elektra, water, van ontbinding van de zorgverzekering en/of van gedwongen huisontruiming. In deze periode kan een schuldhulpverlener proberen een minnelijk akkoord te realiseren. (art. 287b Fw).
- Een ontruimingsvonnis kan niet meer worden uitgevoerd als de schuldenaar tijdens het Wsnp-traject gewoon weer de huur betaalt (art. 287b j° 305 Fw).

De meeste crediteuren zeggen dat het beleid ten aanzien van het akkoord gaan met een minnelijke regeling niet verandert door de wetswijziging Wsnp. Een veelgenoemde reden hiervoor is dat men reeds op de manier handelt die de wijziging voorstaat (men gaat akkoord met elk "redelijk" minnelijk voorstel). Pas na het in werking treden van de nieuwe wet kan blijken in hoeverre deze crediteuren niet alsnog hun beleid hebben bijgesteld. De financiële instelling geeft aan dat eventuele beleidswijzigingen afhangen van de invulling van de nieuwe wetgeving. Daarbij wil ze afwachten hoe bestaande jurisprudentie, zoals het Payroll arrest van de Hoge Raad van 12 augustus 2005 en een arrest van Gerechtshof in Leeuwarden van 13 december 2006³⁸, na de wetsaanpassing door de rechters wordt uitgelegd. Voorlopig ziet de organisatie geen reden om vaker in te stemmen met een minnelijk traject.

De woningcorporaties zeggen dat zij hun beleid al in een eerder stadium, vooruitlopend op de wetswijzigingen, hebben aangepast. De corporaties proberen altijd in

38 Deze jurisprudentie stelt zeer strenge eisen aan gedwongen medewerking door een onwillige schuldeiser zonder formele insolventieprocedure. Met het opnemen van het "dwangakkoord" in de wet wordt getracht te realiseren dat de rechter na 1 januari 2008 eerder zal overgaan tot gedwongen medewerking aan een minnelijke schuldsaneringsregeling.

eerste instantie huisontruiming te voorkomen door een goed incassobeleid te voeren. Als tijdens het incassotraject blijkt dat een minnelijke regeling de beste optie is voor de schuldenaar dan gaan ze hiermee akkoord. Eén van de woningcorporaties stelt wel als voorwaarde dat er geen sprake is van ernstige overlastproblematiek of van gevaarlijke situaties (bijvoorbeeld het illegaal aftappen van stroom bij hennepkwekerijen).

Beide zorgverzekeraars zeggen dat hun beleid ten aanzien van het akkoord gaan met een minnelijke regeling (nog) niet veranderd is. Eén van de zorgverzekeraars wacht op de aanpassingen waarmee de koepelorganisatie Zorgverzekeraars Nederland op dit moment bezig is naar aanleiding van de wetswijziging. Er is een convenant gesloten tussen verschillende zorgverzekeraars, waarbij voorlopig is afgesproken dat ze geen verzekerden royeren. Aanvullende verzekeringen kunnen wel stopgezet worden, maar de basisverzekering blijft gehandhaafd. Schuldenaren kunnen echter niet meer overstappen naar een andere zorgverzekering, waardoor meer controle mogelijk is.

5.4 Wijzigingen minnelijke regeling

Ook bij de minnelijke regeling is een aantal wijzigingen doorgevoerd of op handen, waardoor deze aantrekkelijker wordt voor de schuldeisers. Naast eerdergenoemde convenanten gaat het hierbij onder andere om de nieuwe werkwijze van de NVVK (vanaf 1 januari 2008) en de certificering van de schuldhulpverlening (wordt naar verwachting eveneens afgerond in 2008).

Aan de crediteuren is gevraagd of deze wijzigingen een rol hebben gespeeld bij de keuze voor aanpassing van het beleid. Alleen het postorderbedrijf zegt naar aanleiding van de wijzigingen het beleid te hebben aangepast, in de zin dat men sinds een half jaar alleen samenwerkt met leden van de NVVK. De overige crediteuren zeggen dat deze wijzigingen geen aanleiding vorm(d)en het beleid aan te passen, veelal omdat men nu een werkwijze heeft die goed bevalt en/of omdat men al vaak akkoord gaat met een minnelijk voorstel.

Het nutsbedrijf zegt de noodzaak om te komen tot een landelijke certificering van schuldhulporganisaties te onderschrijven. Op termijn streeft de organisatie ernaar om alleen regelingen aan te gaan met gecertificeerde schuldhulpverlenende instanties. Het telecombedrijf heeft het beleid (nog) niet gewijzigd. In overleg met de NVVK zal bekeken worden of aanpassing noodzakelijk is.

Eén crediteur noemt de nieuwe werkwijze van de NVVK³⁹ een stap achteruit. Er wordt teruggedaan naar een systeem van zesendertig gelijke betalingen tegen finale kwijting, waarbij het inkomen (ter vaststellen van het vrij te laten en het af te lossen bedrag) slechts eenmalig aan het begin van het traject wordt getoetst⁴⁰. De schuldei-

39 De nieuwe werkwijze moet definitief vastgesteld worden. Dit gebeurt tijdens de ALV in december 2007.

40 Sinds 2003 herijkt de NVVK jaarlijks het vrij te laten bedrag.

ser is van mening dat tussentijdse toetsing van het inkomen nodig is, opdat bij een inkomensstijging ook het terug te betalen bedrag wordt verhoogd. Bij schuldenaren met een reële kans op inkomensstijging gedurende het traject, zegt de schuldeiser nu geen andere keus te hebben dan de Wsnp.

5.5 Centrale schuldenregistratie

Bijna alle crediteuren staan in principe positief tegenover een centrale schuldenregistratie, zij het soms met kanttekeningen. Twee hebben hierover nog geen standpunt ingenomen. De belangrijkste reden om voorstander te zijn van een centrale schuldenregistratie is dat het een beter inzicht geeft in de financiële situatie van iemand en dat de zorgplicht (bijvoorbeeld tegen overkreditering) beter vervuld kan worden. Een woningcorporatie ziet als nadeel dat ook andere (commerciële) bedrijven mee kunnen kijken in de registratie en tot incasso over kunnen gaan voordat de woningcorporaties dat doen. Daarnaast ziet deze corporatie meer voordelen voor commerciële bedrijven, die klanten kunnen weigeren, dan voor organisaties (zoals zichzelf) met een maatschappelijke taak die klanten niet kunnen weigeren.

5.6 Verbetersuggesties voor het minnelijke traject

Er worden verschillende suggesties ter verbetering van het minnelijke traject gedaan.

- Het meest genoemd wordt een snellere totstandkoming van een regeling. Hiertoe is een betere en snellere communicatie vereist. Het duurt nu nog te lang voordat de schuldhulpverlening van alle schuldeisers de hoogte van vorderingen kent, waardoor de 120-dagen-termijn⁴¹ vaak al niet gehaald wordt. Het vaker afsluiten van saneringskredieten kan hiertoe bijdragen. Deze kredieten zijn voor de incassobureaus en deurwaarders eveneens aantrekkelijk, omdat de betaling in een keer wordt verricht en zij geen jarenlange trajectbewaking hoeven te verrichten, zoals nodig is bij betaling in maandelijkse termijnen.
- Daarnaast moet ook *tijdens* het minnelijke traject de informatievoorziening beter. Essentieel hiervoor is een goede bereikbaarheid van de schuldbemiddelaar, transparantie in de werkwijze en goede communicatie. Crediteuren willen op de hoogte worden gehouden van het traject en bijvoorbeeld ook tijdig geïnformeerd worden over het niet slagen van een minnelijk traject, zodat ze hierop kunnen inspelen. Door het (soms) ontbreken van een goed contact tussen schuldhulpverlening en crediteuren, ontbreekt bij de crediteuren het vertrouwen dat er alles aan wordt gedaan om de schuld te innen.
- De geboden percentages zouden niet lager dan 5% moeten zijn.

41 Het 120-dagen-termijn houdt in dat binnen 120 dagen nadat het dossier van de schuldenaar is geïnventariseerd er (door de schuldhulpverlening) een plausibel betalingsvoorstel aan alle schuldeisers moet zijn voorgelegd.

- Er zou voor gezorgd moeten worden dat de schuldenaar altijd de lopende maandelijkse verplichtingen betaalt en dat de betrokkene op de consequenties van niet betalen worden gewezen.
- De informatievoorziening aan zowel schuldeisers als schuldenaren over inhoud en consequenties van het minnelijke en het wettelijke traject moet verbeterd worden. Met name de kleine particuliere schuldeisers kennen de trajecten vaak niet goed. Informatieverstrekking zou zowel op macroniveau (algemene, landelijke voorlichting) als bij het voorstel dienen plaats te vinden.
- De inzichtelijkheid van de dossiers kan verbeterd worden door duidelijkere opgaven van de schuldhulpverlenende instanties.
- Eén organisatie is van mening dat de Wsnp en de minnelijke regeling nog teveel met elkaar concurreren. Het minnelijke traject zou zich meer bezig moeten houden met het oplossen van problemen en niet met het afwickelen van schuldtrajecten. Het minnelijke traject zou eerst kortlopende schulden weg moeten werken en dan zou een langlopende regeling getroffen moeten worden die aansluit bij de oorspronkelijke krediettermijnen. De Wsnp moet alleen voor probleemgevallen ingezet worden.
- Er zou structureler samengewerkt moeten worden met andere hulpverleners om achterliggende problemen aan te pakken.

Aan enkele van deze verbeterpunten wordt volgens de geïnterviewde Stadsbank reeds tegemoet gekomen. Deze stadsbank, die naast plaatsvervangend schuldeiser voor de sociale dienst ook schuldhulpverlener is, zegt dat met de nieuwe werkwijze van de NVVK (waarbij aan de hand van een aflossingstabel wordt bepaald hoeveel een schuldenaar kan terugbetalen) de geboden percentages met name bij de schuldenaren met een inkomen op bijstandsniveau hoger zijn dan met de oude werkwijze. Daarnaast wordt sinds kort weer vaker een saneringskrediet afgesloten (dit was sinds de introductie van het 120-dagen-model uit beeld geraakt).

5.7 Vergelijking met 2001

Bij de wetsevaluatie uit 2001 van Jungmann e.a. is eveneens het crediteurenbeleid in kaart gebracht. De opstelling van schuldeisers is onderzocht door middel van literatuuronderzoek en interviews met 27 schuldhulpverleners en met vier grote crediteuren. De uitkomsten uit dat onderzoek zijn niet goed vergelijkbaar met de uitkomsten van deze derde meting, omdat in 2001 het accent op perspectief van de schuldhulpverleners ligt. Op hoofdlijnen kan echter wel een vergelijking gemaakt worden.

Het belangrijkste verschil dat naar voren komt is dat schuldeisers nu in vergelijking met 2001 positiever lijken te staan tegenover de minnelijke regeling. In 2001 werd geconstateerd dat volgens de schuldhulpverleners woningcorporaties, sociale diensten en energiemaatschappijen veelal niet akkoord gingen met een minnelijke rege-

ling (en het CJIB nooit). Uit de nu gehouden interviews met woningcorporaties, sociale diensten en een energiemaatschappij blijkt dat deze wel gericht zijn op het minnelijke traject. Het beeld dat met name de sociale diensten en de woningcorporaties meer dan in 2001 gericht zijn op het minnelijke traject wordt bevestigd door het feit dat een deel van de sociale diensten de uitvoering van het incassobeleid bij de stadsbanken (die zelf als uitvoerders van het minnelijke traject gericht zijn op een minnelijke regeling) heeft neergelegd. Voor de woningcorporaties lijkt het voorkómen van huisuitzetting nu, meer dan in 2001, een doel. Veel corporaties hebben de afgelopen jaren gericht beleid opgezet om huurachterstanden op te lossen en te voorkomen⁴². Jungmann e.a. noemen het convenant van de koepelorganisatie Aedes met de NVVK nog een papieren tijger⁴³, omdat het debiteurenbeleid sinds de invoering van de Wsnp strenger zou zijn geworden en er eerder tot huisuitzetting wordt overgegaan. Dit zou mede het gevolg kunnen zijn geweest van het feit dat de woningcorporaties vóór de invoering van de Wsnp door de schuldhulpverlening als preferente schuldeisers werden behandeld. Ook de energiemaatschappijen kregen deze preferente positie toebedeeld en verloren deze. Jungmann e.a. constateren echter dat enkele energiemaatschappijen ook in 2001 vaker akkoord gaat met een minnelijk traject dan voor de invoering van Wsnp.

De twee sociale diensten die nu zijn geïnterviewd zeggen beide vrijwel altijd akkoord te gaan met een minnelijke regeling, terwijl de in 2001 geïnterviewde sociale dienst hiervoor een aantal beperkende voorwaarden stelde.

Jungmann noemt ook een aantal overwegingen die schuldeisers (onder de regelgeving in 2001) kunnen hebben om niet akkoord te gaan met een minnelijke regeling c.q. aan te sturen op het wettelijke traject. Dit zijn de volgende.

1. Speculeren op een inkomensstijging van de schuldenaar; hiervan profiteert een schuldeiser niet in het minnelijke en wel in het wettelijke traject.
2. Liquidatie bovenmatige boedel in het wettelijke traject levert schuldeisers meer op (mits de opbrengst hoger is dan de publicatiekosten en het salaris van de bewindvoerder).
3. Gokken op uitval uit het wettelijke traject, waarna faillissement en beslaglegging kan volgen, hetgeen schuldeisers meer oplevert dan een geslaagd minnelijke traject.
4. Een schuldenaar kan slechts eens per 10 jaar gebruik maken van de wettelijke sanering. Dit betekent voor de schuldeiser maximaal één af te schrijven vordering per 10 jaar. Voor het minnelijke traject geldt geen limiet. In 10 jaar tijd kunnen meerdere minnelijke trajecten plaatsvinden en daarom meerdere afschrijvingen van vorderingen voor een crediteur.

42 Bv. vijf woningcorporaties in het werkgebied Alkmaar hebben met de gemeente in december 2006 een samenwerkingsovereenkomst gesloten dat als basis dient voor effectieve hulp aan huurders in een problematische schuldsituatie, vijf Zeeuwse corporaties werken samen met zorginstaties in het project Woon(her)kansen, de gemeente Rotterdam heeft in 2005 het convenant "Schuldhulpverlening Maaskoepel" afgesloten met de woningcorporaties, verenigd in de Maaskoepel en de GKB Groningen en vier woningcorporaties hebben in 2007 een convenant (2007) afgesloten.

43 Verwijzend naar Niemeijer en Jungmann 2000, *Problematische schuldsituaties; van faillissement naar schuldsanering van natuurlijke personen*, Justitiële verkenningen, jrg. 26, nr. 2, 2000, pp. 31-43.

5. De vastgestelde aflossingscapaciteit is in sommige arrondissementen voor de schuldeisers gunstiger in het wettelijke traject (waar de rechter het bedrag bepaalt) dan in het minnelijke.
6. Gebrek aan vertrouwen in de minnelijke schuldhulpverlening.
7. Speculeren op het afzien van schuldenaren van het wettelijke traject (vanwege schaamte voor publicatie van naam in krant en op internet, en weerstand tegen de postblokkade en de controle door een bewindvoerder). In die gevallen kan de schuldeiser de gehele vordering op blijven eisen en eventueel beslag leggen.
8. Schuldeisers willen de schuldenaren, via het (zware) wettelijke traject, laten boeten voor het niet betalen van de vordering.

Anno 2007 gelden de meeste van de overwegingen nog steeds. Bij de overwegingen 5 en 6 is de situatie gewijzigd. Door uniformering van de berekeningswijze door de rechtbanken en de introductie van het werken met een aflostabel (waardoor met name de afloscapaciteit van schuldenaren met een inkomen op bijstandniveau hoger wordt vastgesteld) door de NVVK-leden vervalt overweging 5. De veranderingen in de werkwijze van de NVVK (certificering en het werken met een aflostabel) zouden in principe het vertrouwen in het minnelijke traject bij schuldeisers moeten vergroten, waardoor overweging 6 minder van toepassing is. Dit gekoppeld aan de wetswijzigingen per 1 januari 2008, waarop schuldeisers soms toch al (autonoom) vooruitlopen, maakt de bevinding dat schuldeisers nu vaker akkoord gaan met een minnelijke regeling dan in de beginjaren van de Wsnp plausibel.

Tot slot

Het hiervoor geschetste beleid van crediteuren is alleen gebaseerd op interviews met enkele crediteuren. Zoals gezegd, zijn de uitkomsten niet representatief voor alle crediteuren, noch geven de geïnterviewden een representatief beeld van de branche waarin ze werkzaam zijn. Daarnaast zijn uitspraken niet gestaafd aan andere bronnen, zoals de dossiers en ervaringen van de schuldhulpverleners, schuldenaren of van de bewindvoerders. Hoewel de geïnterviewden wisten dat de uitkomsten, indien gewenst, anoniem gerapporteerd zouden worden, kan er toch een interviewerseffect zijn opgetreden, dat maakt dan men het eigen beleid positief wilde duiden. Zo laten de meeste crediteuren hun voorkeur voor het minnelijke traject blijken. Dit zegt echter nog niet in hoeverre zij daadwerkelijk instemmen met een dergelijke regeling. Volgens de geïnterviewde stadsbank wordt (in haar regio) in circa de helft van de gevallen toch een wettelijke traject gestart omdat een of meer schuldeisers niet akkoord gaan. Ook zeggen de vele convenanten die zijn afgesloten tussen crediteuren en (leden van) de NVVK nog niks over de feitelijke uitvoeringspraktijk (zoals Jungmann e.a. ook constateerden). Verder geldt dat aanpassing van het beleid als gevolg van de wetswijziging pas adequaat gemeten kan worden als de wijzigingen daadwerkelijk van kracht zijn.

Door het raadplegen van andere bronnen zou in toekomstige metingen van de Monitor Wsnp de opstelling van de crediteuren nader onderzocht kunnen worden.

6 Uitdeling en boedelsaldo

6.1 Inleiding

Om een beeld te krijgen van de financiële opbrengsten van het wettelijke traject is op basis van 205 uitdelingslijsten het gemiddelde uitgedeelde bedrag berekend. Daarnaast is aan de hand van deze lijsten het aantal schulden en het type schuldeiser in kaart gebracht.

Ook is van 279 zaken die zijn geëindigd in een faillissement het saldo dat op de datum beëindiging van de schuldsanering op de boedelrekening stond, geïnventariseerd. Een van wijzigingen in de wet is dat alleen nog een faillissement wordt uitgesproken als er saldo op de boedelrekening staat. Door na te gaan in welk deel van de zaken die in een faillissement zijn geëindigd er saldo aanwezig was op de boedelrekening kan een inschatting gemaakt worden van de toekomstige ontwikkeling van het aantal faillissementen (andere ontwikkelingen daargelaten).

6.2 Uitdeling

6.2.1 Uitkering en type schuldeisers

Bij 78,5% van de zaken die eindigen met een schone lei vindt uitdeling plaats. Bij de "overige beëindigingen" is dit 59,1%. Wanneer schone leien en "overige beëindigingen" samengenomen worden is het percentage met uitdeling 76,2. Het mediane bedrag is 5.145 euro (met als 95%-betrouwbaarheidsinterval: 4.400 - 6.820 euro), dat wil zeggen: in 50% van de gevallen is het bedrag lager en in 50% is het hoger⁴⁴.

Uit tabel 6.1 blijkt dat in 16% van de zaken waarin uitdeling plaatsvindt minder dan 1.000 euro wordt uitgedeeld. Bij een even groot percentage wordt meer dan 25.000 euro uitgedeeld

Tabel 6.1 Verdeling van uitgedeelde bedragen

	%
Minder dan 1000 euro	15,7
1000 – 5.000 euro	32,5
5000 – 25.000 euro	36,0
Meer dan 25.000	15,7
N	197

44 Het *gemiddelde* bedrag zegt weinig, omdat er in veel zaken slechts een laag bedrag wordt uitgekeerd en in enkele een heel hoog bedrag (tot maximaal 173.000 euro). Deze laatste trekken het gemiddelde sterk omhoog.

Preferente en concurrente schuldeisers

Schuldeisers worden onderscheiden in preferente⁴⁵ en concurrente eisers. Preferente schuldeisers krijgen in het wettelijke traject twee maal zoveel uitgekeerd als concurrente schuldeisers. 78% van de schuldenaren heeft minimaal één preferente schuldeiser en 22% heeft alleen concurrente schuldeisers.

Preferente schulden

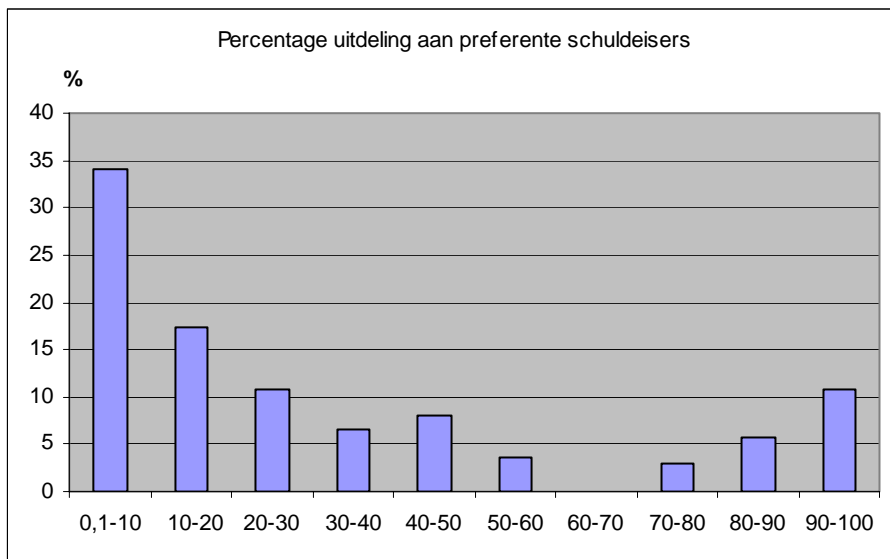
De Belastingdienst komt bij 70% van de schuldenaren voor als preferente schuldeiser, het UWV bij 19%.

Het aantal preferente schulden is gemiddeld 1,8 en loopt uiteen van 0 tot 17.

In een op de drie gevallen waarin wordt uitgekeerd aan preferente schuldeisers, is het uitkeringspercentage lager dan 10% (zie figuur 6.1). Opvallend is dat er naast veel lage uitkeringspercentages ook relatief veel percentage boven de 90% zijn. Het mediane uitkeringspercentage is 18,5% (14,3% – 28,4%)⁴⁶.

Het mediane aan de schuldeisers uitgekeerde bedrag bedraagt 1.268 euro (887-1.600 euro)⁴⁰.

Figuur 6.1

45 Preferente schuldeisers zijn een aantal, in de wet bij name genoemde schuldeisers waaronder de Belastingdienst en het UWV .

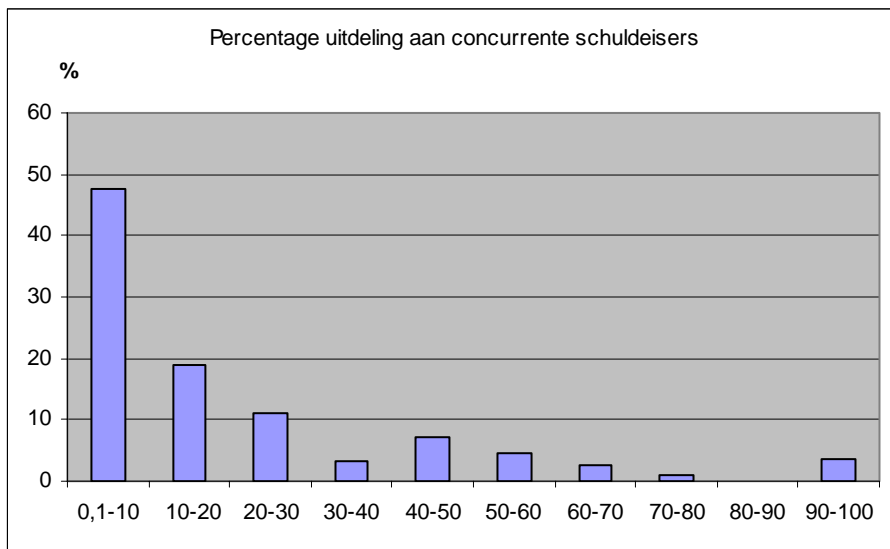
46 95%-betrouwbaarheidsinterval

Concurrente schulden

Het aantal concurrente schulden is gemiddeld 15,8 en loopt uiteen van 0 tot 61. Bij de zaken waar uitdeling plaatsvindt aan concurrente schuldeisers is uitkeringspercentage in bijna de helft van de gevallen lager dan 10% (zie figuur 6.2). Het mediane uitkeringspercentage is 10,3% (8,3% – 14,6%)⁴⁰.

Het mediane aan de schuldeisers uitgekeerde bedrag bedraagt 3.993 euro (2.850 – 5.130 euro)⁴⁰.

Figuur 6.2

Zaken met zowel preferente als concurrente schulden

In de wet is vastgelegd dat het uitkeringspercentage voor de preferente crediteuren 2x zo hoog als voor concurrente. Van de 140 zaken met zowel preferente als concurrente schuldeisers is dit bij 15 zaken niet het geval. In twaalf gevallen krijgen de preferente eisers de maximale 100% en resteert er voor de concurrente eisers meer dan 50%. In drie gevallen krijgen de verschillende preferente schuldeisers verschillende percentages.

In de gevallen waarin er zowel uitkering aan preferente als aan concurrente schuldeisers is, is het gemiddelde uitkeringspercentage voor preferente schuldeisers 33,9% en voor concurrente eisers 18,9%.

Type schuldeiser

In tabel 6.2 is het type schuldeiser weergegeven. Omdat in de uitdelingslijsten soms slechts namen van schuldeiser staan, worden bepaalde typen mogelijk onderschat. Dit geldt met name voor advocaten en voor deurwaarders.

Tabel 6.2 Verdeling type schuldeisers

	%
Bank	73,2
Belastingdienst	70,2
Nutsbedrijf, hoogheemraadschap	61,5
Gemeente	58,0
Telefonie/kabel/internetbedrijf	56,1
Deurwaarder, incassobureau, interpay	44,9*
Ziektekostenverzekeraar	33,7
Algemene verzekeraar	28,8
Sociale dienst	27,3
Postorderbedrijf	26,8
CJIB	23,9
Waterschap	23,9
Woningbouwvereniging	20,5
Creditcardverstrekker	19,5
Advocaat	15,6*
Kredietmaatschappij	17,6
Pensioenfonds	11,7
Medische instelling, arts	11,2
Leasemaatschappij	5,4
Anwb	3,4
Vakbond, belangenbehartiger, politieke partij	3,4
Overige	84,4
N	205

* onderschatting, zie tekst voor toelichting

De meest voorkomende schuldeisers zijn banken en de Belastingdienst. Bijna driekwart respectievelijk 70% van de schuldenaren heeft bij deze instanties schulden. Daarna volgen nutsbedrijven, gemeenten en telefoon-, kabel- en internetbedrijven met elk circa 60%.

84% van de schuldenaren heeft schulden bij "overige schuldeisers". Dit zijn voornamelijk dienstverleners en groot- en detailhandelaren, en daarnaast bij ondernemers leveranciers, accountants, uitgevers en de Kamer van Koophandel. Ook sportclubs, kinderopvang en het Lbio (inning alimentatie) worden diverse malen genoemd.

6.2.2 Kenmerken van zaken met en zaken zonder uitdeling

Sinds 2005 zijn in de CDS gegevens opgenomen over het plaatsvinden van uitdeling bij de beëindiging van zaken. Er wordt onderscheid gemaakt in:

- schone lei met uitdeling
- schone lei zonder uitdeling
- geen schone lei wel uitdeling (= "overige beëindiging" met uitdeling)
- geen schone lei, geen uitdeling (= "overige beëindiging" zonder uitdeling)

In tabel 6.3 staan een aantal kenmerken van deze vier typen zaken.

Tabel 6.3 Zaak- en schuldenaarskenmerken per type beëindiging

	Schone lei		Geen schone lei	
	Uitdeling	Geen uitdeling	Uitdeling	Geen uitdeling
Boedel				
Enkel	78,3	88,0	78,7	83,6
Dubbel	21,7	12,0	21,3	16,4
Zaaksoort				
(Ex-) ondernemer	19,2	11,7	12,2	13,2
Particulier	80,8	88,3	87,8	86,8
Huishoudensvorm				
Alleenwonend	42,5	54,3	35,6	50,8
Eenoudergezin	24,6	23,2	32,5	26,3
Stel met kinderen	17,8	11,7	17,5	12,7
Stel zonder kinderen	15,1	10,8	14,4	10,2
N	6942	2225	654	499
Leeftijd schuldenaar				
18 - 20 jaar	0,5	1,1	0,8	1,5
21 – 35 jaar	40,8	35,4	45,2	45,7
36 – 50 jaar	43,3	39,4	41,9	37,2
51 - 65 jaar	13,8	19,6	10,8	13,1
65+	1,6	4,4	1,3	2,4
Gemiddelde leeftijd	39,2	41,3	37,7	38,1
Hoger beroep	1,3	1,4	1,3	2,0
Toevoegingen	46,6	52,3	61,5	61,6
Zaakduur (in jaren)	3,3	2,5	3,3	2,6
N	8461	2516	786	586
Sekse schuldenaar				
Man	50,3	42,0	50,5	57,1
Vrouw	49,7	58,0	49,5	42,9
N	2174	723	206	156
Aantal schuldeisers				
1-5	27,9	32,8	24,2	33,3
6-10	37,7	36,9	36,3	36,6
11 of meer	34,4	30,2	39,5	30,1
Gemiddeld aantal	10,1	8,8	11,5	9,1
Gemiddelde schuldenlast	46.824	30.031	31.450	32.312
N	1570	580	148	109

Zowel schone leien als overige beëindigingen met uitdeling zijn relatief vaak dubbele zaken. Een schone lei met uitdeling komt relatief vaak voor bij (ex-) ondernemers. Bij stellen, met en zonder kinderen, komt uitdeling relatief vaak voor; bij alleenwonenden juist niet. Bij eenoudergezinnen komt een "overige beëindiging" met uitdeling relatief vaak voor.

Ook naar leeftijd zijn er verschillen. Utdeling vindt relatief het vaakst plaats bij de 36-50-jarigen. Bij de 18-20-jarigen en bij de 50-plussers vindt relatief weinig uitdeling plaats, met name bij een schone lei.

De "overige beëindigingen" zonder uitdeling zijn vaak zaken met toepassing in hoger beroep. Deze zaken kennen, evenals de "overige beëindiging" met uitdeling een hoog percentage schuldenaren met een of meer toevoegingen (61%). Bij een schone lei met uitdeling is het percentage schuldenaren met een of meer toevoegingen beëindigend lager (47%). Daarnaast is de looptijd van een zaak met uitdeling (3,3 jaar) aanzienlijk langer dan van zaken zonder uitdeling ($\pm 2,5$ jaar).

Vergelijking tussen de seksen laat zien dat bij mannen relatief vaak een schone lei met uitdeling voorkomt en een "overige beëindiging" zonder uitdeling.

Het aantal schuldeisers is het hoogst bij de zaken waar uitdeling plaatsvindt. De schuldenlast is verreweg het hoogst bij de zaken die eindigen in een schone lei met uitdeling.

Omdat er mogelijk een samenhang is tussen bepaalde kenmerken is een analyse gedaan waarbij alle factoren die zojuist elk apart zijn besproken tegelijkertijd zijn meegenomen. Op deze manier wordt gecorrigeerd voor onderlinge samenhang tussen de factoren en wordt duidelijk welke factoren het meest van belang zijn in het verklaren van het plaatsvinden van uitdeling. Als voorbeeld: de zaken met schone lei en uitdeling kennen zowel een hoog percentage ondernemers als een hoge gemiddelde schuldlast. Door deze kenmerken tegelijkertijd te analyseren wordt duidelijk of het nu vooral het feit dat iemand ondernemer is maakt dat er een schone lei met uitdeling volgt, of dat het vooral zaken met een hoge schuldenlast eindigen in een schone lei met een uitdeling (of dat beide aspecten een rol spelen).

De analyse is apart gedaan voor schone leien en voor "overige beëindigingen". Omdat bij dubbele zaken de beide partners niet onafhankelijk zijn van elkaar, is van elke dubbele zaak maar één van beide partners in de analyse opgenomen⁴⁷.

Er blijkt dat de kans op uitdeling bij een schone lei groter is bij⁴⁸:

- ondernemers (1,9x zo groot als bij particulieren)
- bewindvoerders die advocaat zijn (1,7x zo groot als bij niet-advocaten)
- niet-alleenstaanden (1,7x zo groot als bij alleenstaanden)
- mannen (1,7x zo groot als bij vrouwen)

47 Te weten degene die het eerst in de Wsnp kwam. Ter controle op selectiviteit is de analyse herhaald met meeneming van alleen de andere partner. Dit leverde dezelfde uitkomsten op.

48 In totaal wordt 8% van de variantie in de uitkomst (wel of geen uitdeling bij een schone lei) door deze factoren verklaard. Verreweg de belangrijkste "voorspeller" van het al dan niet plaatsvinden van uitdeling bij een schone lei is de duur van de zaak. De duur is echter geen kenmerk van een zaak dat vooraf vaststaat, maar een aspect dat deel uitmaakt van het proces. Indien er weinig te halen valt bij een schuldenaar wordt minder lang doorgedaan dan wanneer er meer te halen is. De duur is daarom buiten beschouwing gelaten.

en naarmate:

- de schuldenaren ouder zijn
- bewindvoerders meer ervaring hebben.

Er is geen effect van het type zaak (enkel-dubbel), de hoogte van de schuldenlast, het aantal schuldeisers, het aantal zaken dat een bewindvoerder tegelijkertijd heeft, de hoogte van het inkomen en van het vermogen, en het hebben van toevoegingen.

De kans op uitdeling bij beëindigingen zonder schone lei is groter naarmate⁴⁹:

- de bewindvoerder meer ervaring heeft
- het inkomen hoger is.

Alle overige factoren (zie bij de analyse van uitdeling met schone lei) hebben geen effect.

6.3 Boedelsaldo bij faillissement

Van 279 faillissementen is het boedelsaldo bij de beëindiging van de Wsnp bekend. 57,7%⁵⁰ van de boedels heeft enige mate van saldo. De vraag is welke ondergrens er na de wetswijziging genomen gaat worden om een zaak alsnog failliet te verklaren. Indien, gelijk de Recofa-richtlijn voor uitdeling, 250 euro als grens wordt genomen dan daalt het percentage naar 52,5% (met als marges 46,5% en 58,5%). Dit zou betekenen dat, andere ontwikkelingen daargelaten, het aandeel faillissementen vanaf 2008 met iets meer dan de helft zal dalen. Van de zaken die in 2003 of eerder zijn gestart eindigde 16% in een faillissement. Los van andere ontwikkelingen zal het aandeel faillissementen dalen van 16% nu naar circa 8% (7,4 – 9,3%).

49 Verklaarde variantie is 7%.

50 Door de wijze van steekproeftrekking is in dit percentage al verdisconteerd dat een deel van rechters de laatste jaren al vooruitliep op de wetswijziging om alleen een faillissement uit te spreken indien er boedelsaldo aanwezig is.

7 Tot slot

7.1 De belangrijkste uitkomsten samengevat

De derde meting van de Wsnp-monitor vormt een actualisering van en een aanvulling op de in 2006 verschenen tweede meting. Naast een update van een vaste set gegevens over aanvraag, instroom, aanbod, doorstroom en uitkomsten is in deze meting extra aandacht besteed aan:

- het beleid van crediteuren met betrekking tot het minnelijke en wettelijke schuldsaneringstraject;
- multiproblematiek;
- uitdeling en type schuldeisers;
- boedelsaldo bij faillissementen.

De belangrijkste uitkomsten zijn als volgt.

Aanvraag en instroom

Het aantal nieuwe zaken is in 2006 ten opzichte van 2005 met 300 gestegen naar 15.100. De stijging is, zowel in absolute als relatieve zin, de laagste sinds 2001. Bij vier van de vijf onderzochte rechtbanken is het afwijzingspercentage in 2006 gedaald in vergelijking met 2005. Voor de instroom per rechtbank geldt dat de rechtbanken met de grootste stijging in 2005 in 2006 een daling van de instroom hebben en omgekeerd dat de rechtbanken met de grootste daling in 2005 in 2006 een stijging kennen.

In het profiel van de schuldenaren zijn enkele lichte verschuivingen waarneembaar. Er is een stijging van het aandeel alleenwonenden (naar 50% van de instroom in 2006) en een daling van het aandeel eenoudergezinnen (naar 19% van de instroom in 2006). De trend dat meer ouderen in de Wsnp komen, zet door; bijna 21% is nu 50+ tegen 13% in 2002. Het gemiddelde inkomen van particulieren is iets lager dan dat van (ex-)ondernemers; de schuldenlast van ondernemers is, zoals al bij het begin van de Wsnp, ongeveer drie maal zo hoog als bij particulieren.

Met de beschikbaarheid van inmiddels twee maal zoveel nieuw geregistreerde gegevens uit de verklaringen is het beeld van vorig jaar (over oorzaken van schulden en van het mislukken van het minnelijke traject) niet veranderd.

Bij 71% van de particulieren en 56% van de ondernemers is er voorafgaand aan de Wsnp een minnelijk traject gestart. Bij iets meer dan de helft van de particulieren en bij 31% van de ondernemers is een akkoord aangeboden aan de schuldeisers tijdens dit traject.

Aanbod

Het aantal bewindvoerders is in 2006 met 6% gestegen, na een daling in 2005 met 11%. Van zowel de uitgeschreven als de ingeschreven bewindvoerders in 2006 was twee op de drie advocaat. Het gemiddelde aantal zaken per bewindvoerder ligt in elk arrondissement onder de 40, hetgeen duidt op ruim voldoende bewindvoerdercapaciteit.

teit. Evenals in 2006 hebben 23 bewindvoerders⁵¹ meer dan de toegestane 250 lopende zaken. Het gaat vaak om zaken die op naam van één bewindvoerder staan, maar in de praktijk over meerdere bewindvoerders zijn verdeeld.

Hoger beroep

Het percentage zaken waarin de Wsnp na een aanvankelijke afwijzing in hoger beroep alsnog werd toegepast, is in 2006 met 1,8% iets lager dan in 2005 (2,2%), maar is nog wel hoger dan in de jaren ervoor. In ressort Den Haag is sprake van een stijging sinds 2003. In Amsterdam, Arnhem en 's-Hertogenbosch is het percentage in 2006 lager dan in 2005.

Uitkomsten

Het percentage zaken dat eindigt met een schone lei blijft stabiel op 71%. Het aandeel faillissementen (van in 2003 of eerder gestarte zaken) stijgt licht, terwijl het aandeel akkoorden na een aanzienlijke daling (van 8% naar 1,7%) nog licht daalt. De gemiddelde doorlooptijd van schone leien blijft constant op 3 jaar, die van een tussentijds einde in een faillissement neemt de laatste jaren af.

Probleemcumulatie

Iets minder dan de helft (47%) van de schuldenaren die sinds 1 december 1998 tot de Wsnp zijn toegelaten, heeft in de afgelopen acht jaar gesubsidieerde rechtsbijstand (toevoegingen) ontvangen.

In vergelijking met niet-Wsnp'ers komen bij Wsnp'ers met name toevoegingen in het personen- en familierecht, het verbintenissenrecht en het huur- en woonrecht vaker voor, terwijl het vreemdelingenrecht veel minder aan de orde is.

15% krijgt pas na de start van de Wsnp toevoegingen en circa de helft van de schuldenaren krijgt toevoegingen op het moment dat de schuldenproblematiek zich ontwikkelt⁵². Een op de drie schuldenaren heeft al toevoegingen (op andere terreinen dan het faillissementsrecht) ruim voor de Wsnp start. Bijna een kwart van deze toevoegingen betreft het verbintenissenrecht, gevolgd door het personen- en familierecht (17%).

Schuldenaren waarvan het Wsnp-traject eindigt met een schone lei of een akkoord hebben minder vaak en minder toevoegingen dan schuldenaren met een faillissement of een "overige beëindiging". Deze laatste hebben relatief vaak toevoegingen in het strafrecht, het verbintenissenrecht, het huur- of woonrecht en het vluchtelingen- of vreemdelingenrecht.

Schuldenaren met toevoegingen zijn relatief vaak particulieren, mannen, 30-50-jarigen en eenoudergezinnen en het betreft vaak een enkele boedel.

Beleid van schuldeisers

Naast het incasseren van de vorderingen legt een deel van de geïnterviewde crediteuren⁵³ nadruk op het behouden van hun klanten: De woningcorporaties proberen

51 Deels dezelfde bewindvoerders als in 2006, deels andere.

52 0-3 jaar voor de start van de Wsnp.

53 13 grote crediteuren en drie deurwaarders/incassobureaus.

uithuiszettingen zoveel mogelijk te voorkomen; schuldenaren worden niet afgesloten van basisdiensten als de (basis-)zorgverzekering, kabel-tv.

De meeste crediteuren zeggen een voorkeur te hebben voor het minnelijke traject boven het wettelijke vanwege hogere en snellere opbrengsten. Twee crediteuren hebben een (grote) voorkeur voor het wettelijke traject, mede vanwege de in hun ogen beter controleerbaarheid en duidelijkheid, en de te laag vastgestelde afloscapaciteit in het minnelijke traject. De beslissing om akkoord te gaan met een minnelijk voorstel nemen alle 13 crediteuren zelf (men laat het niet over aan een deurwaarder).

Een meerderheid van de crediteuren zegt dat het beleid ten aanzien van het akkoord gaan met een minnelijke regeling niet verandert door de wetswijziging per 1 januari 2008, veelal omdat men reeds op de manier zegt te handelen die de wijziging voorstaat. Ook recente wijzigingen in het minnelijke traject lijken van weinig invloed op het beleid van deze crediteuren. Slechts enkele organisaties werken alleen samen met schuldhulpverleners die zijn aangesloten bij de NVVK en evenmin wordt verplicht budgetbeheer door veel schuldeisers als pré gezien.

Alle crediteuren staan in principe positief tegenover een centrale schuldenregistratie, waarbij men soms meer voordelen ziet voor de ondernemingen die een klantrelatie kunnen beëindigen dan voor organisaties met een maatschappelijke functie en veelal "verplichte" langdurige klantrelaties (woningcorporatie, zorgverzekeraars, nutsbedrijven).

Ten opzichte van 2001 lijken crediteuren positiever tegenover het minnelijke traject te staan.

Enkele suggesties ter verbetering van het minnelijke traject zijn een snellere totstandkoming van een schuldenregeling, beter informatie-uitwisseling tussen crediteuren/deurwaarders en schuldhulpverlening, geboden aflossingspercentages zouden niet lager dan 5% moeten zijn, en betere informatievoorziening aan schuldenaren en aan (met name kleinere) schuldeisers over inhoud en consequenties van het minnelijke en het wettelijke traject.

Uitdeling

Bij 78,5% van de zaken die eindigen met een schone lei vindt uitdeling plaats. Bij de "overige beëindigingen" is dit 59,1%. Het gemiddelde uitkeringspercentage is bij preferente schuldeisers 30,9% en bij concurrente 19,1%. Het gemiddelde uitgedeelde bedrag (mediaan) bij zaken met uitdeling bedraagt 5.100 euro.

De kans op uitdeling bij een schone lei is iets groter bij bewindvoerders die advocaat zijn, bij mannelijke schuldenaren, bij niet-alleenwonenden en bij ondernemers, en naarmate de schuldenaren ouder zijn en de bewindvoerder meer ervaring heeft. De kans op uitdeling bij beëindigingen zonder schone lei is eveneens groter naarmate de bewindvoerder meer ervaring heeft en ook naarmate het inkomen van de schuldenaar hoger is.

Banken en de Belastingdienst zijn de meest voorkomende schuldeisers (bij bijna driekwart van de schuldenaren), gevolgd door nutsbedrijven, gemeenten en telefoon-, kabel- en internetbedrijven (bij 60% van de schuldenaren). Daarnaast heeft 85% schulden bij "overige" dienstverleners en groot- en detailhandelaren.

Boedelsaldo bij faillissement

Een van de wetswijzigingen per 1 januari 2008 is dat alleen nog een faillissement wordt uitgesproken als er saldo op de boedelrekening staat. Indien, gelijk de huidige Recofa-richtlijn voor uitdeling, 250 euro als ondergrens voor het saldo wordt genomen dan daalt, overige veranderingen daargelaten, het aandeel faillissementen van 16% nu naar circa 8%.

Doelstellingen Wsnp

Ten aanzien van de doelstelling van de Wsnp schuldenaren een kans op een schone lei te bieden is de conclusie niet gewijzigd ten opzichte van de vorige meting. Bij een percentage van 71% schone leien krijgen jaarlijks zo'n 5000 - 6000 personen een schone lei. Daarnaast is in de vorige meting gebleken dat de schone lei voor een groot deel van deze groep ex-schuldenaren een duurzaam einde⁵⁴ lijkt te betekenen van een periode met hoge schulden.

Met betrekking tot de doelstelling van de Wsnp om de bereidheid van schuldeisers om akkoord te gaan met een minnelijke regeling te bevorderen, kan geconstateerd worden dat een aantal grote crediteuren nu positiever lijken te staan tegenover het minnelijke traject dan in 2001.

Ten aanzien van de doelstelling het aantal faillissementen van natuurlijke personen terug te dringen, kunnen niet zonder meer conclusies worden getrokken. Voor het eerst sinds de invoering van de Wsnp is in 2006 het aantal natuurlijke personen dat failliet ging iets gedaald ten opzichte van het jaar ervoor. Echter eveneens is voor het eerste sinds de invoering van de Wsnp het aantal natuurlijke personen dat failliet ging hoger dan het aantal rechtspersonen dat failliet is verklaard. Aan dit laatste ligt waarschijnlijk mede een conjuncturele oorzaak ten grondslag. Effecten van de nieuwe werkwijze van de NVVK, gericht op het verhogen van de slagingskans in het minnelijke traject, zijn nu nog niet meetbaar. De wetswijziging per 1 januari 2008 dat alleen een faillissement wordt uitgesproken bij saldo op de boedelrekening, zal mogelijk leiden tot uitstel van faillissementen: niet meer als einde van het wettelijke traject, maar pas enige tijd erna.

7.2 Mogelijke aandachtspunten voor vervolgmetingen

In de twee vorige metingen zijn reeds een aantal aspecten genoemd die in toekomstige metingen nadere aandacht verdienen.

Op grond van de bevindingen in deze derde meting en recente ontwikkelingen in en rondom de wet, kunnen er hieraan enkele worden toegevoegd.

1. De eerste effecten van de wetswijziging per 1 januari 2008 kunnen gemeten worden bij de vierde meting. Dit betreft bijvoorbeeld veranderingen in het aantal verzoeken om toelating tot de Wsnp, om een dwangakkoord, een moratorium (uitstel van schuldbetaling) en om een voorlopige voorziening, en veranderingen

gen in het aantal afwijzingen, de afwijzingsgronden en in aantallen faillissementen en "overige beëindigingen".

2. Mede in het licht van de wetwijziging, met name het dwangakkoord⁵⁵, zou nader onderzoek naar het crediteurenbeleid licht kunnen werpen op het feitelijke gedrag van schuldeisers. In deze meting zijn alleen enkele grote crediteuren als bron benaderd. Een breder onderzoek onder crediteuren alsmede het raadplegen van andere bronnen (schuldhulpverleners, bewindvoerders) kan meer inzicht geven in de positie die crediteuren innemen.
3. De multiproblematiek van schuldenaren zou nader in beeld gebracht kunnen worden door dossieronderzoek naar de redenen voor en de achtergronden van de toevoegingen van een steekproef van schuldenaren in de Wsnp.
4. De bewindvoerders zijn tot nu toe niet nader in het onderzoek betrokken. Hun rol in het traject is een belangrijke. Onderzoek zou zich kunnen richten op de samenwerking met de rechtbank en schuldhulpverlening, de relatie met de schuldenaren, de werkzaamheden die men verricht voor een zaak en de overwegingen daarbij, de feitelijke tijdbesteding (in relatie tot de salariering) etc.
5. Indien in 2008 de beoogde nieuwe vergoedingensystematiek voor de bewindvoerders in werking treedt, komen bij de Raad voor Rechtsbijstand 's-Hertogenbosch vanaf dat jaar meer financiële gegevens beschikbaar. Gegevens over uitdeling kunnen dan in de toekomst deel uit gaan maken van de vaste dataset.
6. Er wordt momenteel een proef gehouden bij zes rechtbanken met de registratie van klachten van schuldenaren over bewindvoerders. Wanneer deze proef slaagt en uitgebreid wordt, kan deze in de toekomst een bron vormen voor de monitor.

55

De schuldenaar kan bij zijn verzoek tot toelating tot de Wsnp een verzoek indienen om de schuldeisers te dwingen akkoord te gaan met een minnelijk voorstel.

Bijlagen

Bijlage 1 Samenstelling begeleidingscommissie

mr. A.R. van der Winkel (MPM)	Rechtbank Almelo (voorzitter)
mr. A.M. Koks	Ministerie van Justitie, Toegang Rechtsbestel
dr. M. ter Voert	Ministerie van Justitie, WODC
W.M. Pietersen	Stadsbank Oost-Nederland
mr. F.H.E. Boerma	Rechtbank 's-Hertogenbosch
drs. J.H.M. von den Hoff	Bureau Wsnp, Raad voor Rechtsbijstand 's-Hertogenbosch
I. von Burg	Bureau Wsnp, Raad voor Rechtsbijstand 's-Hertogenbosch (secretaris)

Bijlage 2 Onderzoeksverantwoording

1. Inleiding

Aanvullend op wat in de hoofdstukken 1 en 3 reeds is vermeld, wordt onderstaand een nadere toelichting gegeven op de werkwijze bij de vier deelonderzoeken.

2. Analyse CDS-gegevens

Kanttekeningen bij de gegevens

De gegevens in de CDS (Centrale Database Schuldsanerungen) zijn deels afkomstig uit de 285-verklaringen. De gegevens uit de verklaringen zijn niet alle zonder meer betrouwbaar. Deze gegevens zijn op de volgende wijze in de analyses opgenomen

- Sekse schuldenaar

Dit gegeven is bij zo'n 23% van de schuldenaren bekend. Indien bij dubbele zaken de sekse van één van beide schuldenaren bekend was, is aan de sekse van de partner de andere waarde gegeven dan die van de schuldenaar. Dit levert 2004 extra schuldenaren op waarvan de sekse bekend is, met name vrouwen. In een (klein) aantal gevallen leidt dit tot het toekennen van de verkeerde sekse aan een schuldenaar, te weten bij man-man- en een vrouw-vrouw-relaties. Bij 2,4% van de stellen in het bestand waarvan van beide partners de sekse bekend is, is sprake van een man-man- dan wel een vrouw-vrouw-relatie. Het aantal 'foute seksen' onder de 2004 zal een kleine 50 personen bedragen. Dit aantal weegt echter niet op tegen de onderschatting van het aantal vrouwelijke schuldenaren zonder deze exercitie.

- Inkomen

Bij particuliere huishoudens zijn huishoudensinkomens van minder dan 200 euro buiten de analyse gelaten. Dit betreft 0,9% van de huishoudens waarvan het inkomen bekend is. Bij ondernemers zijn inkomens van nul euro en negatieve inkomens buiten de analyse gelaten. Dit betreft de inkomens van 0,4% van de ondernemers. Erg hoge waarden zijn niet buiten beschouwing gelaten, omdat in de analyse naar de mediaan en niet naar het rekenkundig gemiddelde wordt gekeken.

- Schuldenlast

Bij dubbele zaken is het mogelijk dat beide partners zowel een gemeenschappelijke als een eigen schuld hebben. Bij driekwart van de dubbele zaken is het bedrag aan schulden bij beide partners gelijk. Hiervan is aangenomen dat dit bij beide partners de totale schuld van het huishouden is. De zaken waarbij de schuldbedragen van beide partners verschillen, zijn buiten de analyse gelaten, aangezien hiervan niet zonder meer aangenomen kan worden dat beide bedragen bij elkaar opgeteld kunnen worden.

Periode

In de analyse zijn alle zaken meegenomen die sinds 1998 t/m mei 2007 zijn gestart. Bij vergelijking tussen de jaren is 2007 buiten de analyse gelaten, omdat dit jaar slechts de eerste vijf maanden van het jaar omvat, hetgeen mogelijk tot een vertekening leidt door seizoenseffecten. Bij een aantal analyses is als peildatum 1 januari van elk jaar genomen. Hier is 1 januari 2007 wel meegenomen.

Aantallen in de analyses

De aantallen waarop de analyses betrekking hebben, variëren sterk. Dit heeft een viertal redenen:

1. Personen versus huishoudens (zaken versus boedels).
2. Gegevens uit de 285-verklaring zijn maar 23% van de schuldenaren opgenomen in de CDS.
3. Analyse van beëindigde zaken. Gegevens over de duur van beëindigde zaken zijn gebaseerd op zaken die vóór 1 januari 2004 zijn gestart.
4. Missende of onbetrouwbare waarden.

Gegevens zijn soms niet ingevuld of zijn buiten de analyse gelaten omdat ze niet betrouwbaar lijken.

Type analyse

De analyses zijn voornamelijk beschrijvend van karakter. Het betreft aantallen, percentages en/of gemiddelden die steeds naar startjaar van de zaak of naar arrondissement zijn geanalyseerd. Verschillen tussen de jaren zijn alleen statistisch getoetst wanneer het gegevens betreft die niet bekend zijn voor alle zaken (dit zijn de gegevens uit de 285-verklaringen). De zaken waarbij de gegevens bekend zijn, worden dan beschouwd als een aselechte steekproef uit alle zaken. Er is getoetst met de chi-kwadraattoets en de t-toets.

Toetsing van verschillen tussen gegevens die voor alle zaken bekend zijn, is niet op zijn plaats. In deze situatie is een verschil met 100% zekerheid een verschil, aangezien het geen steekproef betreft en het verschil dus niet kan worden veroorzaakt door het toeval van de samenstelling van de steekproef.

Voor het toetsen van trends over de jaren is de correlatie tussen de jaartallen en een bepaalde factor getoetst.

Enkele keren is een logistische regressieanalyse gedaan. Hierbij wordt het effect van verschillende ("verklarende") variabelen op een te verklaren variabele gemeten. In voetnoten wordt de verklaarde variantie vermeld. Dit percentage geeft de mate van samenhang aan tussen de verklarende variabelen en de te verklaren variabele. Hoe lager het percentage hoe minder de samenhang.

3. Multiproblematiek

Bij de analyse van de volgtijdelijkheid van Wsnp en de toevoegingen speelde het probleem dat we alleen beschikten over toevoegingen vanaf 1999. Met eventuele toevoegingen in eerdere jaren kon daarom geen rekening worden gehouden. Bij de indeling in de drie groepen zou iemand die in 1999 in de Wsnp is gekomen en die in 2000 zijn eerste toevoeging kreeg, ingedeeld worden in groep 1 (eerst Wsnp, daarna

toevoegingen), terwijl deze persoon mogelijk in 1997 en 1998 ook toevoegingen heeft gehad en op basis daarvan in groep 2 of 3 behoorde. Om de groepen zo zuiver mogelijk samen te stellen is besloten om groep 1 en 2 alleen te vullen met schuldenaren waarvan het Wsnp-traject in 2004 of later startte. Groep 1 ("eerst Wsnp, daarna toevoegingen") is hiermee de groep "Eerst minimaal vijf jaar zonder toevoegingen, dan Wsnp, daarna toevoegingen". Een deel van de schuldenaren met toevoegingen is dus niet ingedeeld in een van de groepen.

4. Onderzoek naar uitdeling en naar boedelsaldo bij faillissement

Voor uitkomsten met een betrouwbaarheid en nauwkeurigheid van 95% dienden 380 uitdelingslijsten en 370 faillissements-saldi geanalyseerd te worden.

In totaal zijn 733 bewindvoerders benaderd. Dit waren alle bewindvoerders die in elk geval medio 2006 actief waren en toen ten minste één afgeronde zaak hadden. Om de bewindvoerders snel en efficiënt te kunnen benaderen is ervoor gekozen om niet eerst een selectie te maken van bewindvoerders die minimaal een tussentijdse beëindiging en/of een schone lei met uitdeling hadden. De gegevens over schone leien al dan niet met uitdeling worden overigens pas sinds 1 januari 2005 geadmistreerd, waardoor het toch niet mogelijk was om exact vast te stellen welke bewindvoerders ten minste een maal een zaakeinde met uitdeling hebben gehad.

De bewindvoerders zijn per brief benaderd met het verzoek om het saneringsnummer en het saldo (na aftrek van alle kosten) van de alleroudste en van de meest recente schuldsaneringszaak die is omgezet in een faillissement op te geven, en een kopie te verstrekken van de slotuitdelingslijst van de alleroudste en van de meest recente zaak waarbij uitdeling heeft plaatsgevonden. Er is niet gecontroleerd in hoeverre men daadwerkelijk de gegevens van de oudste en van de meest recente zaken heeft verstrekt. Bekend is dat de gegevens van de oudste die men verstrekte, in een aantal gevallen niet de alleroudste betroffen. De oudste zaken zijn veelal ver opgeborgen in de archieven, hetgeen voor een aantal bewindvoerders een reden vormde om te vragen of het ook een wat minder oude zaak mocht zijn. Aangenomen is dat de mogelijke ondervertegenwoordiging van het aantal "zeer oude" zaken geen (grote) invloed heeft op de uitkomsten.

Uiteindelijk zijn boedelsaldi van 284 faillissementen en uitdelingsgegevens van 205 beëindigingen met uitdeling verstrekt. Dit lagere aantal dan gewenst is mede het gevolg van het aanleveren van onjuiste uitdelingslijsten. In een aantal gevallen werden uitdelingslijsten van faillissementen bijgevoegd in plaats van die van schone leien/"overige beëindigingen". De uitkomsten (van de normaal verdeelde variabelen) bij de uitdelingslijsten hebben hierdoor een nauwkeurigheid van 93% (met 95% betrouwbaarheid) en die van de faillissementen van 94%.

Analyse van uitdeelde percentages en bedragen

De uitkeringspercentages en de uitgekeerde bedragen aan de schuldeisers zijn niet normaal verdeeld. Er komen veel lage waarnemingen voor en weinig hoge. Bij dergelijke variabelen zegt een gemiddelde waarde niet zoveel. Bij de bedragen trekken enkele zeer hoge bedragen het gemiddelde sterk omhoog. Het gemiddelde bedrag is dan een bedrag wat verreweg de meeste schuldeisers niet krijgen. Om die reden is bij deze gegevens de mediaan berekend. Dit is de middelste waarde: 50% van de gevallen is lager en 50% is hoger. Voor het bepalen van het betrouwbaarheidsinterval is de zogenoemde "bootstrap-methode" gebruikt⁵⁶. Deze methode houdt in dat uit de beschikbare steekproef (met 205 cases) 205 nieuwe steekproeven (met teruglegging) zijn getrokken. Voor elk van deze steekproef is de mediaan berekend van de uitkeringspercentages en de uitgekeerde bedragen. Om het 95% betrouwbaarheidsinterval vast te stellen is van deze 205 waarnemingen het 2,5^e percentiel en het 97,5^e percentiel genomen als onder- en bovengrens.

Bijlage 3 Aanvullende figuren en tabellen

Tabel B1. Wijze van zaakbeëindiging naar boedel, naar moment van beëindiging (in %)

	Voor de nulmeting		Na de nulmeting		Totaal	
	Enkel	Dubbel	Enkel	Dubbel	Enkel	Dubbel
Schone lei	66,6	56,8	65,5	63,1	66,1	61,2
Faillissement	19,5	27,8	20,9	22,3	20,2	24,0
Akkoord	5,0	4,2	3,0	3,5	4,0	3,7
Overige	8,9	11,2	10,7	11,1	9,8	11,1
N	18843	1792	18250	3970	37093	5762

Tabel B2. Wijze van zaakbeëindiging naar zaaksoort, naar moment van beëindiging (in %)

	Voor de nulmeting		Na de nulmeting		Totaal	
	(Ex-) onder-nemer	Particulier	(Ex-) onder-nemer	Particulier	(Ex-) onder-nemer	Particulier
Schone lei	66,5	65,6	66,7	64,7	66,6	65,1
Faillissement	18,6	20,5	19,1	21,5	18,8	21,1
Akkoord	9,2	4,1	7,0	2,3	8,1	3,2
Overige	5,7	9,8	7,2	11,4	6,5	10,6
N	3606	17029	3646	18574	7252	35603

Tabel B3. Wijze van zaakbeëindiging naar toepassing al dan niet in hoger beroep, naar moment van beëindiging (in %)

	Voor de nulmeting		Na de nulmeting		Totaal	
	Geen hoger beroep	Hoger beroep	Geen hoger beroep	Hoger beroep	Geen hoger beroep	Hoger beroep
Schone lei	65,1	64,9	65,1	59,1	65,1	61,7
Faillissement	20,7	25,5	21,1	26,9	20,9	26,3
Akkoord	4,9	2,8	3,2	2,0	4,0	2,3
Overige	9,3	6,7	10,7	12,0	10,0	9,7
N	22340	282	25598	357	47938	639

Tabel B4. Wijze van zaakbeëindiging naar sekse van de schuldenaar, naar moment van beëindiging (in %)

	Voor de nulmeting		Na de nulmeting		Totaal	
	Man	Vrouw	Man	Vrouw	Man	Vrouw
Schone lei	62,3	70,6	63,5	69,0	62,9	69,7
Faillissement	22,7	16,8	21,5	18,1	22,1	17,5
Akkoord	5,7	4,2	3,5	2,8	4,6	3,4
Overige	9,3	8,5	11,6	10,1	10,4	9,4
N	3382	2597	3419	3127	6801	5724

Tabel B5a. Wijze van zaakbeëindiging naar leeftijd schuldenaar, einde voor de nulmeting (in %)

	18-20 jaar	21-35 jaar	36-50 jaar	51-64 jaar	65+	Totaal
Schone lei	50,9	62,1	65,4	72,9	77,7	65,1
Faillissement	38,7	24,0	20,2	13,0	6,6	20,8
Akkoord	2,3	4,9	5,3	4,3	2,0	4,9
Overige	8,1	9,0	9,1	9,8	13,7	9,2
N	173	9479	9521	3040	350	22563

Tabel B5b. Wijze van zaakbeëindiging naar leeftijd schuldenaar, einde na de nulmeting (in %)

	18-20 jaar	21-35 jaar	36-50 jaar	51-64 jaar	65+	Totaal
Schone lei	52,6	62,5	64,7	72,6	79,8	65,0
Faillissement	29,9	23,4	21,6	14,2	5,5	21,2
Akkoord	2,6	2,9	3,3	3,4	1,6	3,1
Overige	14,9	11,1	10,4	9,8	13,1	10,7
N	194	10823	11087	3399	435	25938

Tabel B5c. Wijze van zaakbeëindiging naar leeftijd schuldenaar, totaal (in %)

	18-20 jaar	21-35 jaar	36-50 jaar	51-64 jaar	65+	totaal
Schone lei	51,8	62,3	65,0	72,8	78,9	65,0
Faillissement	34,1	23,7	21,0	13,6	6,0	21,0
Akkoord	2,5	3,9	4,2	3,8	1,8	4,0
Overige	11,7	10,1	9,8	9,8	13,4	10,0
N	367	20302	20608	6439	785	48501

Tabel B6a. Wijze van zaakbeëindiging naar type huishouden, einde voor de nulmeting (in %)

	Alleenwonend	Eenoudergezin	Stel met kinderen	Stel zonder kinderen	Totaal
Schone lei	65,5	69,5	63,9	70,3	65,7
Faillissement	20,5	18,7	21,4	15,5	20,2
Akkoord	4,2	4,1	6,8	5,9	5,0
Overige	9,8	7,7	7,9	8,4	9,1
N	2099	1080	1242	905	20579

Tabel B6b. Wijze van zaakbeëindiging naar type huishouden, einde na de nulmeting (in %)

	Alleenwonend	Eenoudergezin	Stel met kinderen	Stel zonder kinderen	Totaal
Schone lei	68,5	66,6	65,2	65,1	65,1
Faillissement	18,1	18,9	21,7	20,5	21,1
Akkoord	3,0	2,4	3,5	3,5	3,1
Overige	10,4	12,1	9,6	10,9	10,7
N	2326	1249	965	745	22207

Tabel B6c. Wijze van zaakbeëindiging naar type huishouden, totaal (in %)

	Alleenwonend	Eenoudergezin	Stel met kinderen	Stel zonder kinderen	Totaal
Schone lei	67,1	68,0	64,5	67,9	65,4
Faillissement	19,3	18,8	21,5	17,8	20,7
Akkoord	3,6	3,2	5,3	4,8	4,0
Overige	10,1	10,0	8,7	9,5	9,9
N	4425	2329	2207	1650	42786

Tabel B7. Wijze van zaakbeëindiging naar type bewindvoerder (in %)

	Voor de nulmeting		Na de nulmeting		Totaal	
	Niet-advocaat	Advocaat	Niet-advocaat	Advocaat	Niet-advocaat	Advocaat
Schone lei	63,3	68,4	63,0	72,0	63,2	69,9
Faillissement	22,2	18,0	22,8	15,5	22,5	17,0
Akkoord	3,9	6,8	2,6	5,0	3,2	6,0
Overige	10,6	6,8	11,6	7,5	11,2	7,1
N	14616	8006	20241	5714	34857	13720

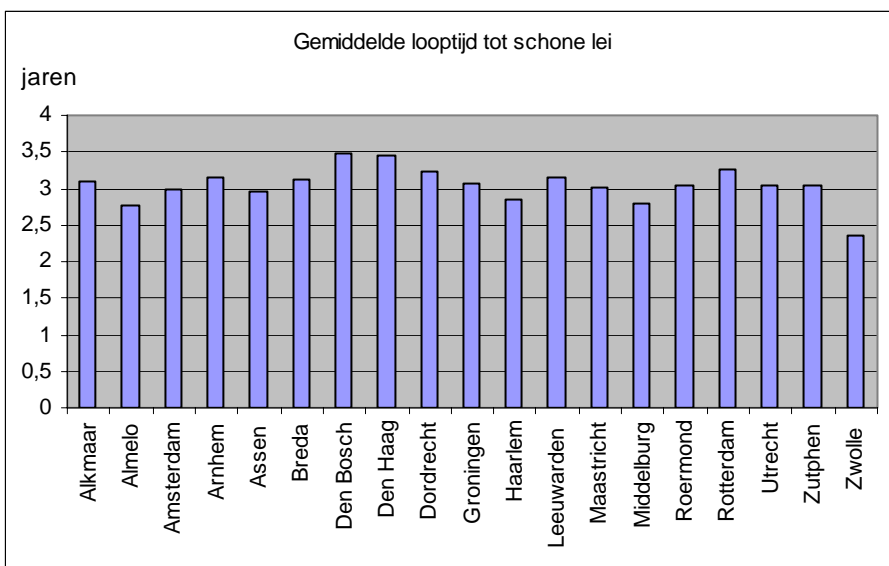
Tabel B8a. Wijze van zaakbeëindiging *particuliere zaken* naar type bewindvoerder (in %)

	Niet-advocaat	Advocaat	Totaal
Schone lei	63,4	69,3	64,7
Faillissement	22,5	17,7	21,4
Akkoord	2,7	4,7	3,1
Overige	11,4	8,3	10,7
N	31620	8888	40508

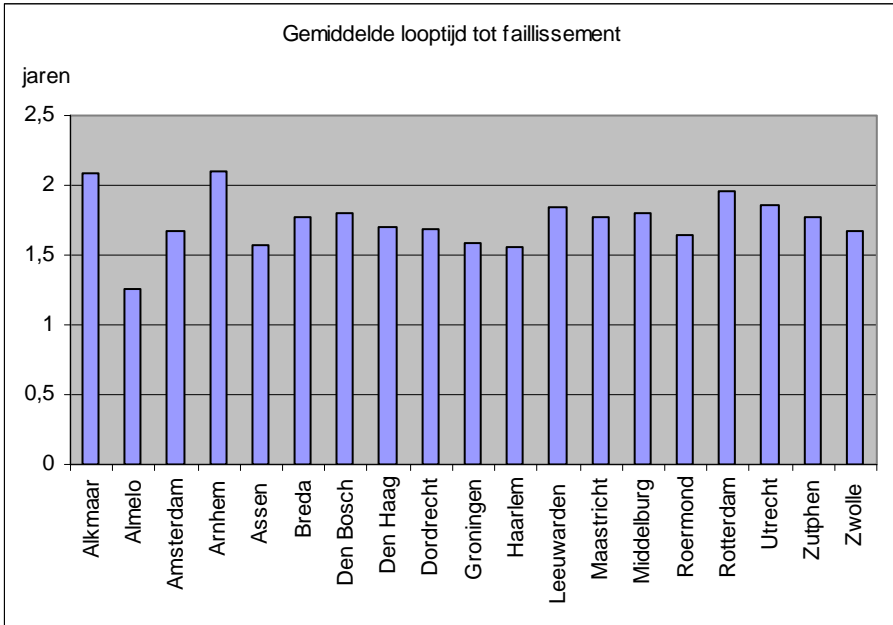
Tabel B8b. Wijze van zaakbeëindiging *ondernemerszaken* naar type bewindvoerder (in %)

	Niet-advocaat	Advocaat	Totaal
Schone lei	60,4	70,9	66,7
Faillissement	23,2	15,7	18,7
Akkoord	7,8	8,5	8,2
Overige	8,7	4,9	6,4
N	3237	4832	8069

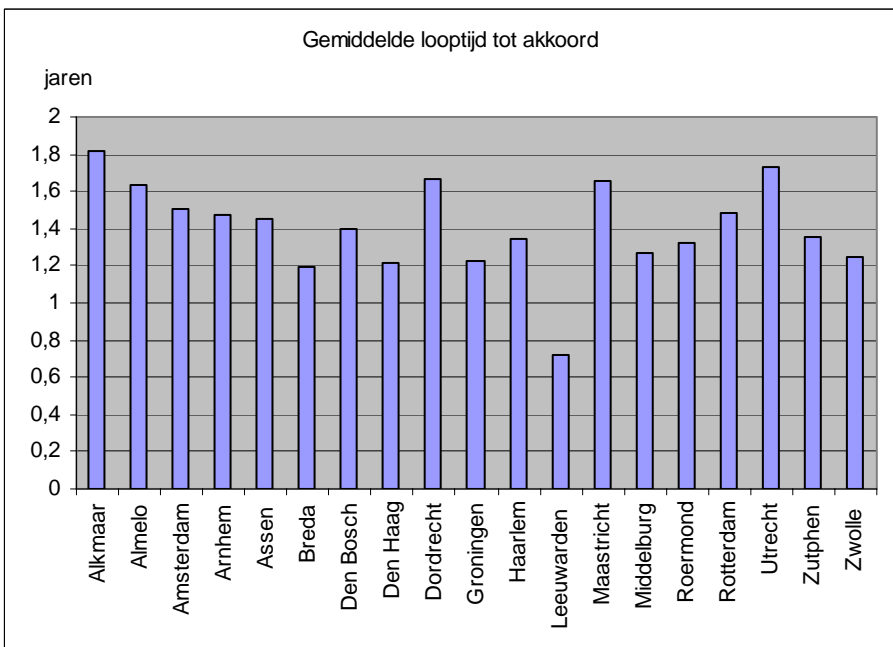
Figuur B1

Figuur B2

Figuur B3

Tabel B9. Type zaakbeëindiging naar achtergrondkenmerken, einde voor de nulmeting

	Schone lei	Faillissement	Akkoord	Overig	Totaal
<i>Boedel</i>					
Enkel	92,5	88,0	92,6	89,3	91,3
Dubbel	7,5	12,0	7,4	10,7	8,7
<i>Zaaksoort</i>					
(Ex-) ondernemer	17,6	15,8	33,3	10,8	17,4
Particulier	82,4	84,2	66,7	89,2	82,6
<i>Huishoudensvorm*</i>					
Alleenwonend	38,6	41,4	33,0	44,5	39,4
Eenoudergezin	21,1	19,5	16,3	17,9	20,3
Stel met kinderen	22,4	25,6	31,1	21,2	23,3
Stel zonder kinderen	17,9	13,5	19,6	16,4	17,0
N	13570	4167	1026	1872	20635
<i>Leeftijd schuldenaar</i>					
18 - 20 jaar	0,6	1,4	0,4	0,7	0,8
21 – 35 jaar	40,1	48,5	42,1	40,9	42,0
36 – 50 jaar	42,4	41,1	45,1	41,8	42,2
51 - 65 jaar	15,1	8,4	11,7	14,4	13,5
65+	1,9	,5	0,6	2,3	1,6
Gemiddelde leeftijd	39,5	36,6	38,6	39,2	38,8
Hoger beroep	1,2	1,5	0,7	0,9	1,2
Toevoegingen*	43,4	60,2	33,5	51,1	47,1
N	14732	4692	1110	2088	22622
<i>Sekse schuldenaar</i>					
Man	53,5	63,8	64,0	58,7	56,6
Vrouw	46,5	36,2	36,0	41,3	43,4
N	3941	1205	300	533	5979
<i>Aantal schuldeisers</i>					
1-5	34,4	27,3	41,3	34,8	33,3
6-10	35,4	33,3	28,3	37,9	34,9
11 of meer	30,2	39,4	30,4	27,4	31,8
Gemiddeld aantal	9,4	10,3	9,6	8,7	9,5
Gemiddelde schuldenlast	40138	35258	66252	33238	39788
N	3371	1013	230	457	5071

* in de nulmeting nog niet geanalyseerd

Figuur B4

